

ՀՀ ՕՐԵՆՔԸ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Օ Ր Ե Ն Ք Ը

Ընդունված է 2006 թվականի հունիսի 1-ին

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Գ Լ ՈՒ Խ 1

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 1.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական ղատարանը

1. Սահմանադրական ղատարանը սահմանադրական արդարադատության բաղձրագույն մարմինն է, որն ապահովում է Հայաստանի Հանրապետության իրավակարգում Սահմանադրության գերակայությունը և անմիջական գործողությունը:

2. Սահմանադրական արդարադատություն իրականացնելիս սահմանադրական ղատարանն անկախ է և ենթարկվում է միայն Սահմանադրությանը:

Հոդված 2.

Սահմանադրական ղատարանի լիազորությունները, կազմավորման և գործունեության կարգը

Սահմանադրական ղատարանի լիազորությունները և կազմավորման կարգը սահմանվում են Սահմանադրությամբ, իսկ գործունեության կարգը՝ Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով:

Հոդված 3.

Սահմանադրական ղատարանի անդամին ներկայացվող պահանջները

1. Սահմանադրական ղատարանի անդամ կարող է լինել 35 տարին լրացած, Հայաստանի Հանրապետության ընտրական իրավունք ունեցող այն քաղաքացին, որը չունի այլ պետության քաղաքացիություն, ունի բաղձրագույն իրավաբանական կրթություն կամ սահմանադրական իրավունքի ոլորտում գիտական աստիճան, ինչպես նաև իրավունքի ասպարեզում առնվազն տասը տարվա աշխատանքային ստաժ և տիրապետում է հայերենին:

2. Սահմանադրական ղատարանի անձամ նշանակելիս Ազգային ժողովը և Հանրապետության Նախագահը պետք է հաշվի առնեն նաև սահմանադրական ղատարանի անձամի թեկնածուի բարոյական հատկանիշները:

3. Սահմանադրական ղատարանի անձամը չի կարող զբաղվել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ, զբաղեցնել իր պարտականությունների հետ չկապված պաշտոն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, պաշտոն առևտրային կազմակերպություններում, կատարել այլ վճարովի աշխատանք, բացի գիտական, մանկավարժական և ստեղծագործական աշխատանքից, որը չպետք է խոչընդոտի սահմանադրական ղատարանի անձամի լիազորությունների իրականացմանը և չի կարող հարգելի պատճառ համարվել սահմանադրական ղատարանի նիստերից բացակայելու համար:

4. Սահմանադրական ղատարանի անձամը չի կարող լինել որևէ կուսակցության անձամ կամ զբաղվել քաղաքական գործունեությամբ:

Հոդված 4.

Սահմանադրական ղատարանի անձամի երկումը

Սահմանադրական ղատարանի անձամը պաշտոնն ստանձնում է Ազգային ժողովի նիստում տրված հետևյալ երկմամբ. «Ստանձնելով սահմանադրական ղատարանի անձամի պաշտոնը՝ Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդի առջև երկվում եմ՝ ապահովել Սահմանադրության գերակայությունը, լինել անաչառ, հավատարիմ մնալ սահմանադրական ղատարանի անձամի կոչմանը:»:

Հոդված 5.

Սահմանադրական ղատարանում գործերի քննության հիմնական սկզբունքները

Սահմանադրական ղատարանում գործերի քննության հիմնական սկզբունքներն են՝

- 1) սահմանադրական ղատարանի անկախությունը.
- 2) գործի հանգամանքների ի պաշտոնե պարզումը.
- 3) կողմերի իրավահավասարությունն ու մրցակցությունը.
- 4) կոլեգիալությունը.
- 5) հրապարակայնությունը:

Հոդված 6.

Սահմանադրական Ղատաճանի գործունեության երաշխիքները

1. Սահմանադրական Ղատաճանի ֆինանսավորումն իրականացվում է պետական բյուջեի միջոցների հաշվին, որը պետք է ապահովի սահմանադրական Ղատաճանի բնականոն գործունեությունը:
2. Սահմանադրական Ղատաճանի նախագահը սահմանադրական Ղատաճանի կանոնակարգով սահմանված կարգով բյուջետային համակարգի մասին օրենքով սահմանված ժամկետում սահմանադրական Ղատաճանի ծախսերի նախահաշիվը (բյուջետային հայտ) ներկայացնում է կառավարություն պետական բյուջեի նախագծում ընդգրկելու համար:
3. Սահմանադրական Ղատաճանի բյուջեն պետական բյուջեի մաս է:
4. Սահմանադրական Ղատաճանի բյուջետային հայտը կառավարության կողմից ընդունվելու Ղեպքում ընդգրկվում է պետական բյուջեի նախագծում, իսկ առարկության Ղեպքում պետական բյուջեի նախագծի հետ միասին ներկայացվում է Ազգային ժողով:

Կառավարությունը Ազգային ժողով և սահմանադրական Ղատաճան է ներկայացնում բյուջետային հայտի վերաբերյալ առարկության հիմնավորումը:

5. Սահմանադրական Ղատաճանի բնականոն գործունեության ապահովման համար չկանխատեսված ծախսերի ֆինանսավորման նպատակով նախատեսվում է սահմանադրական Ղատաճանի պահուստային ֆոնդ, որը ներկայացվում է բյուջեի առանձին տողով: Պահուստային ֆոնդի մեծությունը հավասար է տվյալ տարվա պետական բյուջեի մասին օրենքով սահմանադրական Ղատաճանի համար նախատեսված բյուջեի երկու տոկոսին:
6. Սահմանադրական Ղատաճանն ինքնուրույն է ձևավորում իր աշխատակազմը և տնօրինում իր միջոցները:
7. Կառավարությունը սահմանադրական Ղատաճանին հատկացնում է առանձին շենք և անհրաժեշտ գույք՝ նրա բնականոն գործունեության ապահովման համար:
8. Սահմանադրական Ղատաճանի զբաղեցրած շենքերի, շինությունների անվտանգությունն ապահովվում է օրենքով սահմանված կարգով:
9. Սահմանադրական Ղատաճանի անվամբ, նրա ընտանիքի անդամների, նրա զբաղեցրած բնակելի և ծառայողական տարածքների անձեռնմխելիության նկատմամբ ոչ իրավաչափ ներգործության կամ ներգործության սպառնալիքի Ղեպքում սահմանադրական Ղատաճանի պահանջով իրավասու պետական մարմինները պարտավոր են անհապաղ ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները սահմանադրական Ղատաճանի անվամբ, նրա ընտանիքի անդամների և նրա զբաղեցրած բնակելի և ծառայողական շինությունների անվտանգությունն ապահովելու ուղղությամբ:
10. Սահմանադրական Ղատաճանի անդամներից և աշխատակազմի աշխատակիցներից բացի, այլ անձինք սահմանադրական Ղատաճանի շենք կարող են մուտք գործել սահմանադրական Ղատաճանի կանոնակարգով սահմանված կարգով:

Հոդված 7.

Սահմանադրական ղատարանի նստավայրը

1. Սահմանադրական ղատարանի նիստերն անցկացվում են Երևան քաղաքում՝ սահմանադրական ղատարանի նստավայրում:
2. Սահմանադրական ղատարանն անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երկու երրորդով ընդունված աշխատակարգային որոշմամբ սահմանադրական ղատարանի նիստեր կարող է անցկացնել նաև այլ վայրում:

Հոդված 8.

Պետական խորհրդանիշների օգտագործումը սահմանադրական ղատարանում:

Սահմանադրական ղատարանի կնիքը

1. Սահմանադրական ղատարանի նստավայրի վրա բարձրացվում է Հայաստանի Հանրապետության ղրոշը:
2. Սահմանադրական ղատարանի նիստերի դահլիճում տեղադրվում են Հայաստանի Հանրապետության զինանշանի պատկերը և Հայաստանի Հանրապետության ղրոշը:
3. Սահմանադրական ղատարանն ունի Հայաստանի Հանրապետության զինանշանի պատկերով և իր անվանումով կնիք:

Գ Լ ՈՒ Խ 2

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՆԴԱՄԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 9.

Սահմանադրական ղատարանի անդամի անկախությունը

1. Սահմանադրական արդարադատություն իրականացնելիս սահմանադրական ղատարանի անդամն անկախ է և ենթարկվում է միայն Սահմանադրությանը և օրենքին:
2. Սահմանադրական ղատարանի անդամն իրավունք չունի իր գործունեության կապակցությամբ հայցելու կամ ստանալու որևէ ցուցում:

3. Սահմանափակման ղատարանի անդամի գործունեության կապակցությամբ նրա նկատմամբ որևէ ներգործություն անթույլատրելի է և հետապնդվում է օրենքով:

4. Սահմանափակման ղատարանի անդամի գործունեությանը միջամտության կամ նրա նկատմամբ այլ ներգործության յուրաքանչյուր փաստի մասին սահմանափակման ղատարանի անդամի անհապաղ իրազեկում է սահմանափակման ղատարանին, որն իր որոշմամբ կարող է իրավասու մարմիններից պահանջել անհապաղ պատասխանատվության ենթարկել միջամտություն թույլ տված և (կամ) այն կազմակերպած անձին:

Հոդված 10.

Սահմանափակման ղատարանի անդամի անփոփոխելիությունը

1. Սահմանափակման ղատարանի անդամի անփոփոխելի է:

2. Սահմանափակման ղատարանի անդամի լիազորությունները դադարում են սույն օրենքի 14-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերով և կարգով:

Հոդված 11.

Սահմանափակման ղատարանի անդամի անձեռնմխելիությունը

1. Սահմանափակման ղատարանի անդամի անձեռնմխելի է:

2. Սահմանափակման ղատարանի անդամը չի կարող կալանավորվել, ներգրավվել որպես մեղադրյալ, ինչպես նաև նրա նկատմամբ չի կարող դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հարց հարուցվել՝ առանց սահմանափակման ղատարանի և իրեն նշանակող մարմնի՝ Ազգային ժողովի կամ Հանրապետության Նախագահի համաձայնության: Սահմանափակման ղատարանի համաձայնությունը տրվում է եզրակացությամբ, Ազգային ժողովի համաձայնությունը՝ Ազգային ժողովի որոշմամբ, իսկ Հանրապետության Նախագահի համաձայնությունը՝ հրամանագրով:

3. Սահմանափակման ղատարանի անդամը չի կարող ձերբակալվել, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ձերբակալումն իրականացվում է հանցագործության կատարման պահին կամ անմիջապես ղրանից հետո: Սահմանափակման ղատարանի անդամի ձերբակալման մասին անհապաղ տեղեկացվում են Հանրապետության Նախագահը և սահմանափակման ղատարանի նախագահը: Ձերբակալման մասին որոշումը ոչ ուշ, քան ձերբակալման պահից 24 ժամ հետո ուղարկվում է Հանրապետության Նախագահին և սահմանափակման ղատարան:

Ձերբակալումը կատարած մարմինները և պաշտոնատար անձինք պարտավոր են ապահովել սահմանափակման ղատարանի նախագահի անարգել մուտքը այն վայր, որտեղ պահվում է սահմանափակման ղատարանի ձերբակալված անդամը, և ապահովել նրա տեսակցությունը սահմանափակման ղատարանի անդամի հետ:

4. Սահմանափակման ղատարանի անդամը չի կարող բերման ենթարկվել: Իրավասու մարմին

առանց փաստաթղթերի բեղման ենթարկված սահմանադրական ղատարանի անձամբ պետք է անմիջապես ազատ ալծակվի նրա ինքնությունը պարզելուց հետո:

5. Խուզարկություն, զննում, փաստաթղթերի կամ իրերի առգրավում կատարելու համար սահմանադրական ղատարանի շենք մուտք գործելն իրականացվում է սահմանադրական ղատարանի նախագահի իրազեկմամբ:

6. Սահմանադրական ղատարանի անձամի նկատմամբ քրեական հետապնդում կարող է հարուցել միայն գլխավոր ղատախազը:

7. Սահմանադրական ղատարանի անձամբ չի կարող հետապնդվել և պատասխանատվության ենթարկվել իր կարգավիճակից բխող գործողությունների համար:

8. Ռազմական կամ արտակարգ ղրության հայտարարումը չի վերացնում սույն հոդվածով ամրագրված անձեռնմխելիության երաշխիքները:

9. Սահմանադրական ղատարանի անձամին տրամադրվում է ղիվանագիտական անձնագիր:

Հոդված 12.

Սահմանադրական ղատարանի նախագահի և անձամների նյութական ապահովությունը

1. Սահմանադրական ղատարանի անձամի գործունեությունը երաշխավորելու նպատակով պետությունը նրա համար ապահովում է կյանքի և աշխատանքի արժանավայել պայմաններ:

2. Սահմանադրական ղատարանի նախագահի և անձամների վարձատրության չափը սահմանվում է օրենքով: Սահմանադրական ղատարանի նախագահին և անձամներին վճարվում է նաև հավելավճար՝ սահմանադրական ղատարանի անձամի, ղատավորի պաշտոնում աշխատանքի ստաժից ելնելով՝ ղատավորների համար նախատեսված կարգով:

3. Սույն օրենքի 14-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով, 3-րդ մասի 2-րդ և 5-րդ կետերով նախատեսված հիմքերով, ինչպես նաև ղատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վեռով անգործունակ ճանաչվելու հիմքով սահմանադրական ղատարանի անձամի լիազորությունների ղաղարման ղեպքերում նրան տրվում է կենսաթոշակ՝ իր գրադեցրած պաշտոնում ստացած պաշտոնային ղրույքաչափի ու հավելավճարի ընդհանուր գումարի 75 տոկոսի չափով:

Սահմանադրական ղատարանի նախագահի և անձամի պաշտոնային ղրույքաչափի կամ հավելավճարի ավելացման ղեպքում կենսաթոշակները համամասնորեն վերահաշվարկվում են:

4. Սահմանադրական ղատարանի նախագահն ու անձամներն ունեն ամենամյա հերթական վճարովի արձակուրդի իրավունք՝ 30 աշխատանքային օր տեղությամբ:

5. Սահմանադրական ղատարանի ծանրաբեռնվածությունից ելնելով՝ սահմանադրական ղատարանի նախագահը կարող է սահմանադրական ղատարանի անձամներին արձակուրդից հետ կանչել:

Արձակուրդից հետ կանչվելու ընդհանուր սահմանափակման դատարանի անդամը պահպանում է արձակուրդի չօգտագործված օրերն օգտագործելու իրավունքը:

Հոդված 13.

Սահմանափակման դատարանի անդամների համագգեստը

Սահմանափակման դատարանի անդամները դատական նիստի ժամանակ կրում են հատուկ համազգեստ, որի նկարագրությունը սահմանվում է սահմանափակման դատարանի կանոնակարգով:

Գ Լ ՈՒ Խ 3

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՆԴԱՄԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱԴԱՐՈՒՄԸ

Հոդված 14.

Սահմանափակման դատարանի անդամի լիազորությունների դադարման, դադարեցման և կասեցման հիմքերը

1. Սահմանափակման դատարանի անդամի լիազորությունները դադարում են, եթե՝

1) լրացել է նրա 65 տարին.

2) նա մահացել է.

3) նա հրաժարվել է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունից կամ ձեռք է բերել այլ պետության քաղաքացիություն.

4) նա իրեն նշանակած պետական մարմին հրաժարական ներկայացնելուց և միաժամանակ այդ մասին սահմանափակման դատարանին տեղեկացնելուց ոչ ուշ, քան 10 օր հետո կրկնում է իր հրաժարականը.

5) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով նա հանաչվել է անգործունակ, անհայտ բացակայող կամ մահացած.

6) նրա նկատմամբ կա դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած մեղադրական դատավճիռ.

7) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով ապացուցվել է, որ նա պաշտոնում նշանակվել է օրենքի խախտմամբ:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված Ղեպքում, եթե սահմանադրական Ղատարանի անդամն իր պաշտոնավարման տարիքը լրանալու պահին մասնակցում է մեկ կամ մեկից ավելի գործերի Ղատաքնությանը, ապա նրա լիազորությունները Ղառարում են այդ գործի (գործերի) ավարտման օրը, բայց ոչ ուշ, քան պաշտոնավարման տարիքը լրանալու օրվանից վեց ամիս հետո:

3. Սահմանադրական Ղատարանի եզրակացության հիման վրա սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները կարող են Ղառարեցվել նրան նշանակած մարմնի կողմից, եթե նա՝

- 1) մեկ տարվա ընթացքում երեք օր անհարգելի պատճառով չի մասնակցել սահմանադրական Ղատարանի նիստերին:
- 2) ժամանակավոր անաշխատունակության կամ այլ հարգելի պատճառով վեց ամիս շարունակ ի վիճակի չի եղել կատարելու սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները:
- 3) խախտել է սահմանադրական Ղատարանի անդամին վերաբերող՝ սույն օրենքով սահմանված անհամատեղելիության կանոնները:
- 4) նախապես կարծիք է հայտնել սահմանադրական Ղատարանում քննվելիք գործի վերաբերյալ կամ այլ գործողություններով կասկածի տակ է Ղրել իր անաշառությունը կամ տեղեկություններ է հայտնել Ղռնփակ խորհրդակցության ընթացքի մասին կամ այլ կերպ Ղրժել է սահմանադրական Ղատարանի անդամի իր երդումը:
- 5) նշանակումից հետո ձեռք է բերել այնպիսի ֆիզիկական աղատ կամ հիվանդություն, որի հետևանքով այլևս ի վիճակի չէ կատարելու սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված Ղեպքերում Ազգային ժողովի նշանակած սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները Ղառարեցվում են «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

5. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված Ղեպքերում Հանրապետության Նախագահի նշանակած սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունների Ղառարեցման հարցի մասին եզրակացություն ստանալու համար Հանրապետության Նախագահը Ղիմում է սահմանադրական Ղատարան: Սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունների Ղառարեցման հիմքերի առկայության մասին սահմանադրական Ղատարանի եզրակացության հիման վրա Հանրապետության Նախագահն իր հրամանագրով կարող է Ղառարեցնել սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները:

Եզրակացությունն ընդունվելուց հետո՝ եռօրյա ժամկետում, սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները չՂառարեցվելու Ղեպքում նույն հիմքով սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները չեն կարող Ղառարեցվել:

6. Սահմանադրական Ղատարանի անդամին որպես մեղադրյալ ներգրավելու համաձայնություն տալու Ղեպքում նրա լիազորությունները կասեցվում են Ղատավորների լիազորությունների կասեցման համար նախատեսված կարգով:

7. Սույն հոդվածով նախատեսված հիմքերով սահմանադրական Ղատարանի անդամի լիազորությունները Ղառարելու Ղեպքերում սահմանադրական Ղատարանի նախագահը

երկօրյա ժամկետում ընդունվել է համապատասխանաբար Հանրապետության Նախագահին կամ Ազգային ժողով՝ սահմանադրական ղատարանի նոր անդամ նշանակելու համար:

Հոդված 15.

Սահմանադրական ղատարանի անդամի և նախագահի թափուր տեղերը համալրելու կարգը

1. Սահմանադրական ղատարանի անդամի լիազորությունները դադարելուց հետո թափուր տեղում նոր անդամի նշանակումը կատարվում է երկամսյա ժամկետում՝ սահմանադրական ղատարանի անդամի նշանակման համար Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով սահմանված կարգով:

2. Սահմանադրական ղատարանի նախագահի պաշտոնը թափուր մնալու ղեպքում սահմանադրական ղատարանի նախագահ նշանակվում է Սահմանադրությամբ սահմանված կարգով:

Գ Լ ՈՒ Խ 4

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Հոդված 16.

Սահմանադրական ղատարանի գործունեության ապահովումը

1. Սահմանադրական ղատարանի բնականոն գործունեությունն ապահովում է սահմանադրական ղատարանի նախագահը:

2. Սահմանադրական ղատարանի նախագահը սահմանադրական ղատարանի անդամներից մեկի վրա նախապես ընտրվում է իր բացակայության ժամանակ իրեն փոխարինելու պարտականությունը, իսկ փոխարինողի բացակայության ղեպքում սահմանադրական ղատարանի նախագահին փոխարինում է սահմանադրական ղատարանի տարիքով ավագ անդամը:

Հոդված 17.

Սահմանադրական ղատարանի նախագահը

1. Սահմանափակ հաստատանի նախագահը, սույն հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան, կազմակերպում և ղեկավարում է սահմանափակ հաստատանի գործունեությունը:
2. Սահմանափակ հաստատանի նախագահը՝
 - 1) գործով զեկուցողի (զեկուցողների) հետ համատեղ նախապատրաստում է սահմանափակ հաստատանի նիստերը.
 - 2) սահմանափակ հաստատանի նիստերում հարցերի քննարկումները նախապատրաստելու համար հանձնարարություններ է տալիս սահմանափակ հաստատանի անդամներին.
 - 3) հրավիրում և նախագահում է սահմանափակ հաստատանի նիստերը.
 - 4) սահմանափակ հաստատան է ներկայացնում նիստերում քննարկման ենթակա հարցերը.
 - 5) սահմանափակ հաստատանում գործերի քննության կանոնների պահպանման վերաբերյալ Ռիտորություններ է անում, պահանջներ ներկայացնում հաստատանի մասնակիցներին, հրավիրված անձանց, նիստին ներկաներին, որոնք պարտադիր են կատարման.
 - 6) ներկայացնում է սահմանափակ հաստատանն այլ մարմինների և կազմակերպությունների հետ փոխհարաբերություններում.
 - 7) իրականացնում է սահմանափակ հաստատանի աշխատակազմի ընդհանուր ղեկավարումը նշանակում և ազատում է աշխատակազմի ղեկավարին, հաստատում է աշխատակազմի կանոնադրությունը և հաստիքացուցակը.
 - 8) տնօրինում է սահմանափակ հաստատանի ֆինանսական միջոցները.
 - 9) իրականացնում է սույն օրենքով իրեն վերապահված այլ լիազորություններ:

Հոդված 18.

Սահմանափակ հաստատանի աշխատակազմը

1. Սահմանափակ հաստատանի աշխատակազմն ապահովում է անհրաժեշտ խորհրդակցական, կազմակերպչական, տեղեկատվական, տեխնիկական և այլ պայմաններ՝ սահմանափակ հաստատանի լիազորությունների իրականացման համար:
2. Ծառայությունը սահմանափակ հաստատանի աշխատակազմում Հայաստանի Հանրապետությունում նախատեսված պետական ծառայության հատուկ տեսակ է՝ ղառական ծառայություն, որի առանձնահատկությունները սահմանվում են սույն օրենքով և սահմանափակ հաստատանի կանոնակարգով:
3. Սահմանափակ հաստատանի ղառական ծառայողներին Ղառային աստիճաններ շնորհվում են սույն օրենքով սահմանված կարգով:

Գ Լ ՈՒ Խ 5

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հոդված 19.

Գործի հանգամանքների ի պաշտոնե պարզումը

Գործի բոլոր հանգամանքները սահմանադրական ղատարանը պարզում է ի պաշտոնե՝ չսահմանափակվելով սահմանադրական ղատավարության մասնակիցների փիլնորդություններով, առաջարկություններով, նրանց ներկայացրած ապացույցներով և գործում առկա այլ նյութերով:

Հոդված 20.

Կոլեգիալությունը

1. Սահմանադրական ղատարանը գործերը քննում և ղրանց վերաբերյալ որոշումներն ու եզրակացություններն ընդունում է կոլեգիալ:

2. Սահմանադրական ղատարանի որոշում կամ եզրակացություն ընդունելիս սահմանադրական ղատարանի անդամն ունի մեկ ձայնի իրավունք:

Հոդված 21.

Սահմանադրական ղատավարության իրականացումը կողմերի մրցակցության և իրավահավասարության հիման վրա

Սահմանադրական ղատարանը պարտավոր է անաչառ կերպով ապահովել, որպեսզի կողմերն ունենան հավասար հնարավորություններ գործի քննության ամբողջ ընթացքում, այն թվում՝ յուրաքանչյուր կողմին ընձեռել քննվող գործի վերաբերյալ իր ղիրքորոշումը ներկայացնելու լիարժեք հնարավորություն:

Հոդված 22.

Հրապարակայնությունը

1. Գործի ղատաքննությունը Ղոնբաց է, բացառությամբ սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված Ղեպքերի:

2. Գործի ղատաքննության ընթացքը կարող է գրառվել, ձայնագրվել:
Դատաքննությունը կարող է տեսագրվել և հեռարձակվել սահմանափակաբար ղատաքննության ղրոշմամբ:

3. Հանրության բարձրի, հասարակական կարգի, պետական անվտանգության, ղատավարության մասնակիցների անձնական կյանքի կամ արղարարատության շահերի պաշտպանության նկատառումներով լրատվության միջոցների և հասարակության ներկայացուցիչների մասնակցությունը սահմանափակաբար ղատաքննության նիստերին կամ ղրանց մի մասին կարող է արգելվել սահմանափակաբար ղատաքննության ղրոշմամբ՝ սահմանափակաբար ղատաքննության անղարարության ընղհանուղ թվի ձայների մեծամասնությամբ:

4. Սահմանափակաբար ղատաքննության նախաձեռնությամբ կամ ղատավարության ղրևէ կողմի միջնղղությամբ գործի ղատաքննությունը Ղոնփակ նիստում անցկացնելու հարցը նույնպես քննվում և լուծվում է Ղոնփակ նիստում:

5. Դոնփակ նիստում ներկա գտնվելու իղավունք ունեն ղատավարության կողմերը, նղանց ներկայացուցիչները, իսկ անղրաժեղության Ղեպքում՝ նակ վկաները, փղրձագետները և թարգմանիչները:

Դոնփակ նիստին ներկա անձինք սահմանափակաբար ղատաքննության կողմից նախագգուղացվում են Ղոնփակ նիստում իղենց հայտնի Ղարձած տեղեկությունների հղապարակման համար պատասխանատվության մասին:

6. Սահմանափակաբար ղատաքննության ըստ էության ղրոշման, ինչպես նակ եղղակացության եղղափակիչ մասը բղղղ Ղեպքերում հղապարակվում է Ղոնբաց նիստում:

Հոդված 23.

Անընղհատությունը

1. Սահմանափակաբար ղատաքննության ղուղաքանչղղ գործով նիստը շարունակվում է անընղհատ, բացի հանգստի և սահմանափակաբար ղատաքննության ղրոշմամբ ընղմիղման համար նախատեսված ժամանակից:

2. Մինչև գործի քննության ավարտը կամ ղատաքննության հետաձգումի աղ գործերը քննելն արգելվում է: Գործի ղատաքննությունը հետաձգելուց հետո սահմանափակաբար ղատաքննության նիստում կարող է սկսել աղ գործի ղատաքննություն կամ շարունակել հետաձգված գործի ղատաքննությունը:

Հոդված 24.

Գործերի քննության լեզուն

1. Սահմանադրական ղատավարությունն իրականացվում է հայերենով:

2. Դատավարության մասնակիցներն իրավունք ունեն ղատարանում հանդես գալու իրենց նախընտրած լեզվով, եթե ապահովվում են հայերեն թարգմանությունը: Հայերենին չտիրապետող ղատավարության մասնակիցներին սահմանադրական ղատարանը պետական բյուջեի միջոցների հաշվին ապահովում է անվճար թարգմանչի ծառայություններով, եթե նրանք ապացուցում են, որ բավարար միջոցներ չունեն վճարովի թարգմանություն ապահովելու համար:

3. Թարգմանիչների վարձատրության կարգը սահմանվում է օրենքով:

Գ Լ ՈՒ Խ 6

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴԻՄԵԼԸ

Հոդված 25.

Սահմանադրական ղատարան ղիմելու իրավունքը

Սահմանադրությամբ և սույն օրենքով սահմանված կարգով սահմանադրական ղատարան կարող են ղիմել Սահմանադրության 101-րդ հոդվածով նախատեսված մարմինները և անձինք, ընդ որում, Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 6-րդ կետում նշված ղեպքում սահմանադրական ղատարան կարող են ղիմել նաև իրավաբանական անձինք՝ Սահմանադրության 42.1-րդ հոդվածին համապատասխան:

Հոդված 26.

Սահմանադրական ղատարանում գործի քննության առիթը

Սահմանադրական ղատարանը գործը քննում է միայն համապատասխան ղիմումի առկայության ղեպքում:

Հոդված 27.

Դիմումին ներկայացվող ընդհանուր պահանջները

1. Դիմումը սահմանադրական ղատարան է ներկայացվում գրավոր՝ իրավասու անձի (անձանց) կողմից ստորագրված:

2. Դիմումում պետք է նշվեն՝

1) սահմանադրական ղատարանի անվանումը.

2) Ղեմողի անունը (անվանումը), հասցեն (իրավաբանական հասցեն).

3) Ղեմողի ներկայացուցչի մասին անհրաժեշտ տվյալներ, եթե կան այլպիսիք.

4) Սահմանադրության այն հոդվածը, որը սահմանադրական ղատարան Ղեմելու իրավունք է տալիս.

5) սահմանադրական ղատարան ներկայացվող խնդրանքը և Ղեմողի փաստաթղթերը՝ Սահմանադրության համապատասխան նորմերին կատարված հղումներով.

6) Ղեմումին կցվող նյութերի ցանկը, եթե կան այլպիսիք:

3. Սույն օրենքի 69-րդ հոդվածում նշված գործերով Ղեմողը պարտավոր է սահմանադրական ղատարան ներկայացնել նաև սույն օրենքով սահմանված չափով պետական տուրք վճարելու վերաբերյալ անդորրագիրը կամ միջնորդություն պետական տուրքի վճարումից ազատելու մասին:

Պետական տուրքը ֆիզիկական անձանց սահմանադրական ղատարան Ղեմելու համար սահմանվում է բազային պետական տուրքի հնգապատիկի չափով, իսկ իրավաբանական անձանց համար՝ քսանապատիկի չափով:

Դիմողի միջնորդության հիման վրա նրան պետական տուրքի վճարումից ազատելու հարցը սահմանադրական ղատարանը լուծում է անհատական Ղեմումը քննության ընդունելու հարցը լուծելու հետ միաժամանակ՝ «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 28.

Դիմումին կցվող նյութերը

1. Սահմանադրական ղատարան ներկայացվող Ղեմումին կցվում են՝

1) լիազորագիրը կամ ներկայացուցչի լիազորությունները հաստատող այլ փաստաթուղթ.

2) օտար լեզվով շարադրված բոլոր փաստաթղթերի՝ օրենքով սահմանված կարգով վավերացված հայերեն թարգմանությունը.

3) վիճարկվող ակտի պաշտոնական տեքստը՝ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված հարցերով Ղեմելու Ղեպքերում:

4) Ղեմողի հայեցողությամբ՝ այլ նյութեր:

2. Դիմումն ընդունվելուց հետո Ղեմող կողմը նոր նյութեր կարող է ներկայացնել միայն սահմանադրական Ղատարանի որոշմամբ:

Գ Լ ՈՒ Խ 7

ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄԸ

Հոդված 29.

Դիմումի ընդունումը սահմանադրական Ղատարանի կողմից

1. Սահմանադրական Ղատարան ներկայացված Ղեմումը ենթակա է պարտադիր գրանցման: Գրանցված Ղեմումը ներկայացվում է սահմանադրական Ղատարանի նախագահին:

2. Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 6-րդ կետին համապատասխան՝ ներկայացված Ղեմումներին ընդունման կարգը սահմանվում է սահմանադրական Ղատարանի կանոնակարգով:

3. Եթե Ղեմումում բարձրացված հարցն ակնհայտորեն ենթակա չէ սահմանադրական Ղատարանին, կամ այն ներկայացրել են սահմանադրական Ղատարան Ղեմելու իրավունք չունեցող մարմինը, անձը (անձինք), ապա սահմանադրական Ղատարանի աշխատակազմը հնգօրյա ժամկետում վերաՊարձնում է Ղեմումը:

4. Եթե Ղեմումն ըստ ձևի չի համապատասխանում սույն օրենքի 27-րդ և 28-րդ հոդվածների պահանջներին, ապա Ղեմողը եռօրյա ժամկետում, իսկ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3-րդ, 3.1-րդ և 4-րդ կետերով նախատեսված Ղեպքերում՝ 24 ժամվա ընթացքում սահմանադրական Ղատարանի աշխատակազմի կողմից տեղեկացվում է այն մասին, և Ղեմումին հետագա ընթացք է տրվում երկօրյա ժամկետում՝ այն հիշյալ պահանջներին համապատասխանեցնելուց հետո:

Նշված ժամկետում Ղեմումի համապատասխանությունը սույն օրենքի 27-րդ և 28-րդ հոդվածներին պահանջներին չապահովելու Ղեպքում այն վերաՊարձվում է Ղեմողին:

5. Դիմողը Ղեմումը վերաՊարձնելը կարող է եռօրյա ժամկետում բողոքարկել սահմանադրական Ղատարանի նախագահին, որն այն հարցով ոչ ուշ, քան բողոքը ներկայացվելուց մեկ օր հետո ընդունում է վերջնական որոշում:

Հոդված 30.

Դիմումի նախնական ուսումնասիրումը

Սույն օրենքի 29-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 4-րդ մասի երկրորդ պարբերությամբ նախատեսված հիմքերի բացակայության ղեպքում սահմանադրական ղատարանի նախագահը սահմանադրական ղատարանի մեկ կամ մի քանի անդամների հանձնարարում է Ղիմումի նախնական ուսումնասիրումը:

Հոդված 31.

Գործը քննության ընդունելը

1. Դիմումի նախնական ուսումնասիրման արդյունքներով սահմանադրական ղատարանի անդամը (անդամները) սահմանադրական ղատարանի նախագահին զեկուցում է (զեկուցում են) Ղիմումի ուսումնասիրման արդյունքների մասին:
2. Ձեկուցումից հետո սահմանադրական ղատարանի կանոնակարգով նախատեսված ժամկետում սահմանադրական ղատարանի նախագահը հրավիրում է սահմանադրական ղատարանի նիստ՝ գործը քննության ընդունելու հարցը լուծելու համար:
3. Գործն ընդունվում է քննության, եթե առկա չեն սույն օրենքի 32-րդ հոդվածում նախատեսված գործի քննությունը մերժելու հիմքերը:
4. Անհատական Ղիմումներով գործը քննության ընդունելու կամ Ղիմումի քննությունը մերժելու կարգը սահմանվում է սույն օրենքի 69-րդ հոդվածի 6-8-րդ մասերով:
5. Գործը քննության ընդունելու մասին որոշմամբ սահմանադրական ղատարանը լուծում է նաև գործի ղատարանի քննությունն սկսելու ժամանակի, գործով զեկուցող նշանակելու, գործի ղատարանի քննության ընթացակարգի հարցերը, ինչպես նաև գործը ղատարանի քննության նախապատրաստելու հետ կապված այլ հարցերը:
6. Սահմանադրական ղատարանի ընդունած որոշման մասին ղատարավարության կողմերը տեղեկացվում են եռօրյա ժամկետում:

Հոդված 32.

Գործի քննությունը մերժելը

Սահմանադրական ղատարանը գործի քննությունը ամբողջությամբ կամ մասամբ մերժելու մասին որոշում է ընդունում՝

- 1) եթե Ղիմումում առաջադրված հարցերը ենթակա չեն սահմանադրական ղատարանին.

2) եթե Ղլիմոդին իրավասու չէ Ղլիմելու սահմանադրական ղատարան:

3) եթե սույն օրենքի 68-75-րդ և 77-րդ հոդվածներում նշված գործերով ներկայացված որևէ Ղլիմումում առաջադրված հաղցի վերաբերյալ առկա է սահմանադրական ղատարանի որոշումը:

4) եթե սույն օրենքի 76-րդ, 78-80-րդ հոդվածներում նշված գործերով ներկայացված որևէ Ղլիմումում առաջադրված հաղցի վերաբերյալ առկա է սահմանադրական ղատարանի որոշումը, և այդ հաղցով ներկայացված նոր Ղլիմումում չեն արծարծվում այնպիսի նոր փաստական հանգամանքներ, որոնք Ղլիմոդից անկախ պատճառներով հայտնի չէին եղել իրեն մինչև սահմանադրական ղատարանի որոշումն ընդունելը և ի հայտ չէին եկել գործի քննության ընթացքում:

5) եթե Ղլիմումի առարկայի վերաբերյալ այլ Ղլիմումի (Ղլիմումների) հիման վրա սահմանադրական ղատարանում իրականացվում է գործի ղատաքննություն:

6) սույն օրենքի 69-րդ հոդվածով նախատեսված այլ Ղլեպքերում:

Հոդված 33.

Դիմումը հետ վերցնելը

1. Սահմանադրական ղատարան ներկայացված Ղլիմումը կարող է Ղլիմողը հետ վերցնել մինչև գործի ղատաքննությունը սկսվելը:

2. Այն Ղլիմումը հետ վերցնելը, որի հիման վրա գործ է ընդունվել քննության, կարող է մերժել սահմանադրական ղատարանը, եթե սահմանադրական ղատարանը գտնում է, որ Ղլիմումի առարկայի վերաբերյալ գործի քննությունը բխում է հանրության կամ պետության շահերից, բացառությամբ սույն օրենքով նախատեսված այն Ղլեպքերի, երբ Ղլիմումից հրաժարվելը հանգեցնում է գործի քննության կարճմանը:

Հոդված 34.

Դիմումի ապահովումը սահմանադրական ղատարանի որոշմամբ

1. Գործը քննության ընդունելուց հետո սահմանադրական ղատարանը Ղլիմող կողմի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ մինչև գործի ղատաքննության ավարտը կարող է կասեցնել այն իրավական ակտի գործողությունը, որի սահմանադրականությունը վիճարկվում է, եթե կասեցման մասին որոշում չընդունելը կարող է հանգեցնել անդադնալի կամ ծանր հետևանքների Ղլիմող կողմի կամ հանրության համար:

2. Վիճարկվող իրավական ակտի գործողության կասեցման մասին որոշումն ուժի մեջ է մտնում

հրապարակման պահից: Այդ մասին հանրությունն անհապաղ իրազեկվում է զանգվածային լրատվության միջոցներով, իսկ համապատասխան տեղեկատվությունը հաղորդվում է հանրային հեռուստատեսության մեջ և ռադիոյով:

Գ Լ ՈՒ Խ 8

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Հոդված 35.

Սահմանադրական ղատարանի նիստը

1. Սահմանադրական ղատարանում գործերի ղատաքննությունն իրականացվում է սահմանադրական ղատարանի նիստերում:
2. Նիստն իրավագործ է, եթե ապահովված է տվյալ գործով ոլորտում կայացնելու համար սույն օրենքի 62-րդ և 80-րդ հոդվածներով նախատեսված քվորումը:
3. Սահմանադրական ղատարանում յուրաքանչյուր գործի ղատաքննությունն իրականացվում է ղատարանի առանձին նիստում:

Հոդված 36.

Նիստի հրավիրումը

Սահմանադրական ղատարանի նիստը հրավիրում և նախագահում է սահմանադրական ղատարանի նախագահը, իսկ վերջինիս բացակայության ժամանակ՝ սույն օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված փոխարինողը:

Հոդված 37.

Գործը ղատաքննության նախապատրաստելը

1. Սահմանադրական ղատարանի նախագահը և զեկուցողը (զեկուցողները) ոլորտում են ղատարանի նիստին հրավիրվող անձանց շրջանակը:
2. Դիմումները և գործը ղատաքննության նախապատրաստելու ժամանակ ձեռք բերված այլ

փաստաթղթերի պատճենները սահմանադրական Ռատարանի անդամներին, կողմերին, իսկ անհրաժեշտության դեպքում սահմանադրական Ռատարանի նախագահի ղրոշմամբ հրավիրյալներին են ուղարկվում նիստից առնվազն հինգ օր առաջ:

Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների արդյունքներով ընդունված ղրոշումների վիճարկման վերաբերյալ գործերով, ինչպես նաև սույն օրենքի 75-րդ հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ռատարանն իր կանոնակարգով կարող է սահմանել սույն մասի առաջին պարբերությամբ նախատեսված նյութերն ուղարկելու ավելի սեղմ ժամկետներ:

3. Սահմանադրական Ռատարանի նիստի օրվա և ժամի մասին Ռատարանի մասնակիցներին ու հրավիրյալներին ծանուցում է սահմանադրական Ռատարանի աշխատակազմը՝ սահմանադրական Ռատարանի կանոնակարգով սահմանված ժամկետներում:

Հոդված 38.

Սահմանադրական Ռատարանում գործերի Ռատաքննության ընթացակարգը

1. Սահմանադրական Ռատարանում գործերի Ռատաքննությունն իրականացվում է ինչպես բանավոր, այնպես էլ գրավոր ընթացակարգով՝ սույն օրենքին համապատասխան:

2. Գրավոր ընթացակարգով գործերի Ռատաքննության կանոնները սահմանում է սահմանադրական Ռատարանը՝ իր կանոնակարգով՝ հիմք ընդունելով սույն օրենքի ընդհանուր պահանջները:

Հոդված 39.

Սահմանադրական Ռատարանում գործերը միավորելը

Մինչև Ռատաքննությունն սկսվելը սահմանադրական Ռատարանի ղրոշմամբ կարող են միավորվել և Ռատարանի նույն նիստում քննվել միայն նույն հարցին վերաբերող գործերը:

Հոդված 40.

Սահմանադրական Ռատարանի պահանջները

1. Սահմանադրական Ռատարանը, իսկ գործը Ռատաքննության նախապատրաստելու կապակցությամբ նաև սահմանադրական Ռատարանի կողմից ղրպես տվյալ գործով զեկուցող նշանակված սահմանադրական Ռատարանի անդամը (անդամները) սահմանադրական Ռատարանի նախագահի գիտությամբ իրավասու է (են) պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, ընդհանուր պաշտոնատար անձանցից պահանջելու

փաստաթղթեր, եզրակացություններ և այլ նյութեր, հանձնարարելու կատարել ստուգումներ, ուսումնասիրություններ, փորձաքննություններ, հետազոտություններ, իսկ ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից՝ պահանջելու նրանց տրամադրության տակ գտնվող նյութեր:

2. Սահմանադրական Ղատարանի և զեկուցողի պահանջները և հանձնարարականները (այսուհետ՝ պահանջ) պետք է կատարվեն սահմանադրական Ղատարանի կամ զեկուցողի սահմանած ժամկետում:

Եթե այդ ժամկետում սահմանադրական Ղատարանի կամ զեկուցողի պահանջների կատարումն անհնարին է, ապա պահանջի հասցեատերը պարտավոր է պահանջի կատարման ժամկետը լրանալուց ոչ ուշ, քան երեք օր առաջ սահմանադրական Ղատարանին կամ զեկուցողին գրավոր իրազեկել ժամկետը երկարաձգելու անհրաժեշտության մասին: Սահմանադրական Ղատարանը և զեկուցողը կարող են երկարաձգել պահանջի կատարման ժամկետը կամ պահանջները վերահասցեագրել մեկ այլ մարմնի (անձի): Հակառակ դեպքում ուժի մեջ է մտնում սահմանադրական Ղատարանի կամ զեկուցողի արդեն իսկ սահմանած ժամկետը:

3. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից սահմանադրական Ղատարանի պահանջները չկատարվելու կամ ոչ պատշաճ կատարվելու, ղրանց կատարումից խուսափելու կամ կատարման ժամկետները խախտելու դեպքում սահմանադրական Ղատարանն այդ մարմինների պաշտոնատար անձանց նկատմամբ կարող է նշանակել օրենքով սահմանված պատասխանատվության միջոց:

Պատասխանատվության միջոցի նշանակումը չի ազատում սահմանադրական Ղատարանի պահանջների կատարումից:

Սույն մասում նշված գործողությունների կամ անգործության համար ֆիզիկական անձինք կամ իրավաբանական անձի ղեկավարը կարող են տուգանվել՝ օրենքով սահմանված չափով:

4. Պատասխանատվության միջոց նշանակվելուց հետո սահմանադրական Ղատարանի պահանջները վերստին չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը կամ ղրանց կատարումից խուսափելը կամ կատարման ժամկետները խախտելն առաջացնում է քրեական պատասխանատվություն:

Հոդված 41.

Ապացույցները սահմանադրական Ղատարանում

1. Գործով ապացույցներ են օրենքով սահմանված կարգով ձեռք բերված տեղեկությունները, որոնց հիման վրա սահմանադրական Ղատարանը պարզում է Ղատարարության կողմերի պահանջները և առարկությունները հիմնավորող փաստերի առկայությունը կամ բացակայությունը:

Այդ տեղեկությունները, սույն օրենքին համապատասխան, կարող են ձեռք բերվել՝

1) վկաների բացատրությունների միջոցով.

2) փոքր ձևագրերի եզրակացություն միջոցով.

3) գրավոր փաստաթղթերի, նյութերի և իրերի (գրավոր և իրեր են ապացույցներ), այլ թվում՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից ստացված պաշտոնական տեղեկանքների և այլ տեղեկությունների միջոցով.

4) գնման միջոցով.

5) ըստավարության կողմերի՝ որպես վկա տրված բացատրությունների միջոցով:

2. Կողմերն իրավունք չունեն ոչնչացնելու կամ թաքցնելու որևէ ապացույց կամ այլ եղանակով խոչընդոտելու ընդհանուր և հատուկ օրենքի և գնահատմանը՝ ապացուցման բեռը կրող կամ ապացույցներ ներկայացնելու իր իրավունքից օգտվող ըստավարության մյուս կողմի համար անհնարին կամ ըստավարին ընդհանրված ապացույցներ հավաքելը և ներկայացնելը:

Հոդված 42.

Սահմանադրական ըստավարանի անդամի իրավունքները

Սահմանադրական ըստավարանի անդամի իրավունք ունի՝

1) ծանոթանալու գործի նյութերին.

2) նիստում քննվող հարցերի առնչությամբ հարցեր տալու, պատասխաններ, պարզաբանումներ ստանալու.

3) աշխատակազմի հարցերի վերաբերյալ արտահայտելու իր կարծիքը.

4) առաջարկություններ անելու, միջոցառություններ հարուցելու:

Հոդված 43.

Սահմանադրական ըստավարանի անդամի պարտականությունները

Սահմանադրական ըստավարանի անդամը պարտավոր է՝

1) կատարել սահմանադրական ըստավարանի նախագահի հանձնարարությունները ըստավարանի նիստերում քննարկվելիք հարցերի նախապատրաստման վերաբերյալ.

2) մասնակցել ըստավարանի նիստերին և քվեարկություններին.

3) պահպանել ընդհանուր խորհրդակցություններում անցկացված քննարկումների և քվեարկությունների գաղտնիությունը:

Հոդված 44.

Սահմանադրական Ղատավարության մասնակիցները

Սահմանադրական Ղատավարության մասնակիցներն են՝

1) Ղատավարության կողմերը՝

ա) Ղիմողը՝ սույն օրենքի 25-րդ հոդվածին համապատասխան՝ սահմանադրական Ղատարան Ղիմելու իրավունք ունեցող մարմինները և անձինք.

բ) պատասխանողը՝ սույն օրենքով նախատեսված մարմիններն ու անձինք.

2) վկան, փոխզուգահեռը և թարգմանիչը.

3) սույն օրենքով սահմանված Ղեպքերում՝ երրորդ անձինք, ինչպես նաև այլ անձինք, որոնք սույն օրենքով նախատեսված կարգով օգտվում են կողմի իրավունքներից:

Հոդված 45.

Որպես պատասխանող կողմ ներգրավելը

Եթե Ղիմողը սահմանադրական Ղատարան ներկայացրած Ղիմումում չի նշել պատասխանող կողմին կամ նշել է ոչ պատշաճ կողմի, ապա սահմանադրական Ղատարանը գործը քննության ընդունելու մասին որոշմամբ Ղատավարությանը որպես կողմ ներգրավում է պատասխանողին կամ պատշաճ պատասխանողին, իսկ սույն օրենքով նախատեսված Ղեպքերում՝ նաև հարակից պատասխանողներին:

Հոդված 46.

Ներկայացուցչությունը Ղատարանում

1. Կողմերը սահմանադրական Ղատարանում կարող են հանդես գալ անձամբ և (կամ) ներկայացուցչների միջոցով:

2. Կողմի ի պաշտոնե ներկայացուցիչ կարող են հանդես գալ սահմանադրական Ղատարան Ղիմում ներկայացրած մարմնի ղեկավարը, վիճարկվող ակտն ընդունած մարմնի ղեկավարը, պատգամավորներին առնվազն մեկ հինգերորդը ներկայացնող որևէ պատգամավոր՝ «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

3. Սահմանադրական Ղատառանում որպես կողմի ներկայացուցիչ կառող են հանդես գալ նրա լիազորած անձինք՝ պաշտոնատար անձը կամ այն փաստաբանը կամ բարձրագույն իրավաբանական կրթություն ունեցող կամ սահմանադրական իրավունքի ոլորտում գիտական աստիճան ունեցող անձը, որի լիազորությունները հավաստված են օրենքով սահմանված կարգով:

4. Յուրաքանչյուր կողմ սահմանադրական Ղատառանում կառող է ունենալ ոչ ավելի, քան երեք ներկայացուցիչ:

5. Հանրապետության Նախագահի, Ազգային ժողովի, կառավարության, վճարեկ Ղատառանի, մարդու իրավունքների պաշտպանի, գլխավոր Ղատախազի ներկայացուցիչները, որոնք ցանկանում են մասնակցել սահմանադրական Ղատառանի նիստին, կառող են ընկել սահմանադրական Ղատառան և նախապես ստանալ քննվող գործին առնչվող նյութերը, իսկ Ղատաքննության ընթացքում կառող են հրավիրյալների կարգավիճակով պարզաբանումներ տալ սահմանադրական Ղատառանի հարցերին:

Հոդված 47.

Կողմերի իրավունքները

Կողմերն իրավունք ունեն

- 1) ծանոթանալու գործի նյութերին, անելու քաղվածքներ.
- 2) ներկայացնելու գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող նյութեր.
- 3) գործի առնչությամբ ներկայացնելու իրենց ՂիՂքորոշումը.
- 4) հարցեր տալու մյուս կողմին, նրա ներկայացուցչին, փորձագետին, վկային.
- 5) միջնորդություններ հարուցելու, առաջարկություններ անելու:

Հոդված 48.

Կողմերի պարտականությունները

Կողմերը պարտավոր են

- 1) ներկայանալ սահմանադրական Ղատառանի հրավերով.
- 2) բացատրություններ տալ և պատասխանել հարցերին.

- 3) սահմանափակ կամ ընդհանուր կարգով ներկայացնել գործին առնչվող նյութեր:
- 4) ենթարկվել սահմանափակ կամ ընդհանուր կարգով քննության կանոններին և սույն օրենքի այլ պահանջներին:
- 5) բարեխղճորեն օգտվել իրենց ղատավարական իրավունքներից:

Հոդված 49.

Նիստի ընթացակարգը

1. Դատական նիստերի ղահլիճ սահմանափակ կամ ընդհանուր կարգով անդամների մտնելու պահին ղահլիճում ներկա գտնվողները ոտքի են կանգնում, այնուհետև նիստը նախագահողի հրավերով զբաղեցնում իրենց տեղերը:
2. Նախագահողը, նշանակված ժամին հավաստիանալով, ղո նիստն իրավագոյն է, բացում է այն և հայտարարում ղատաքննության ենթակա գործը:
3. Նախագահողը պարզում է ղատավարության մասնակիցների և հրավիրված անձանց ներկայությունը և ստուգում կողմերի ներկայացուցիչների լիազորությունները, այնուհետև քննարկման է ղնում գործի ղատաքննությունն սկսելու հարցը: Եթե ղատարանը հնարավոր չի համարում սկսել գործի ղատաքննությունը, ապա ղրոշում է կայացնում այն հետաձգելու մասին:
4. Նախագահողը նիստին ներկա ղատավարության մասնակիցներին պարզաբանում է նրանց իրավունքներն ու պարտականությունները:
5. Դատավարության մասնակիցները և հրավիրյալները ղատարանին ղիմում են «Բարձր ղատարան» արտահայտությամբ և իրենց բացատրությունները, պարզաբանությունները կամ պատասխանները տալիս են կանգնած: Այլ կերպ ղատարանին բացատրություններ, պարզաբանություններ կամ պատասխաններ տալը կատարվում է միայն ղատարանի թույլտվությամբ:
6. Գործի ղատաքննությունն սկսվում է զեկուցողի զեկույցով: Զեկուցողին կարող են հարցեր տալ սահմանափակ կամ ընդհանուր կարգով անդամները:
7. Զեկուցման ավարտից հետո սահմանափակ կամ ընդհանուր կարգով ղատարանը լսում է գործի նյութերի հետազոտման կարգի մասին ղատարանի անդամների կարծիքը, կողմերի առաջարկությունները և այլ կապակցությամբ ղնդունում է ղրոշում: Սահմանափակ կամ ընդհանուր կարգով ղատարանի ղրոշմամբ գործի նյութերի հետազոտման համար սահմանված կարգը կարող է փոփոխվել: Գործի ղատաքննության ընթացքում նյութերի հետազոտման կարգի վերաբերյալ սահմանափակ կամ ընդհանուր կարգով անդամների առաջարկությունները քննարկվում են անհապաղ:

Հոդված 50.

Դատական նիստում կարգը խախտողների նկատմամբ կիրառվող հարկադրանքի միջոցները

1. Դատական նիստում կարգը խախտելու ղեպքում նիստը նախազահողն իրավունք ունի խախտում թույլ տված անձին նախազգուշացնելու, իսկ սահմանադրական ղատարանը՝ անհրաժեշտության ղեպքում նշանակելու տուգանք՝ օրենքով սահմանված կարգով և չափով, կամ կարգը խախտողին հեռացնելու նիստերի ղահլիհից:
2. Եթե ղատավարության մասնակիցը և այլ անձինք սահմանադրական ղատարանի նկատմամբ ղրսեղում են անհարգալից վերաբերմունք, ապա նախազահողը կարող է ղնդմիջել ղատական նիստը և ղատարանի քննարկմանը ղնել կարգազանց անձի հանդեպ օրենքով սահմանված պատասխանատվության միջոց կիրառելու վերաբերյալ իրավասու պետական մարմին ղիմելու հարցը: Այլ հարցով սահմանադրական ղատարանն ղնդունում է աշխատակարգային որոշում:

Հոդված 51.

Կողմերի բացատրությունները

1. Նախազահողը կողմերին առաջարկում է բացատրություններ տալ քննվող գործի հանգամանքների մասին և ներկայացնել իրենց ղիրքորոշումները հիմնավորող փաստարկներ:
2. Սահմանադրական ղատարանը կողմերի բացատրությունները լսում է ամբողջ ծավալով:
3. Կողմի բացատրություններից հետո նրան կարող են հարցեր տալ սահմանադրական ղատարանի անղամները, մյուս կողմը, իսկ ղատարանի թույլտվությամբ՝ նաև փորձագետը:
4. Կողմերն իրավունք չունեն իրենց ելույթներն օգտագործելու քաղաքական հայտարարությունների համար:
5. Փաստերի վերաբերյալ կողմերի բացատրություններում ներկայացվող տեղեկությունները ապացուցողական նշանակություն չունեն: Փաստերի վերաբերյալ կողմը կարող է ապացուցողական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ հայտնել միայն սույն օրենքի 52-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով:
6. Կողմերն իրենց բացատրությունների գրավոր տեքստը բացատրություններ տալուց հետո տրամադրում են սահմանադրական ղատարանին:

Հոդված 52.

Կողմի հանդես գալը որպես վկա

Եթե կողմին հայտնի է սվյալ գործով պարզելու ենթակա որևէ փաստ, ապա նա կարող է իր նախաձեռնություններ հանդես գալ որպես վկա:

Եթե, չնայած ապացույցներ ձեռք բերելու համար ձեռնարկված միջոցներին, ձեռք բերված ապացույցները բավարար չեն գործով որոշում կամ եզրակացություն ընդունելու համար, և կողմին կարող է հայտնի լինել սվյալ գործով պարզելու ենթակա որևէ փաստ, ապա սահմանադրական ղատարանի նախաձեռնություններ կամ մյուս կողմի միջնորդություններ նա պարտավոր է հանդես գալ որպես վկա:

Որպես վկա հանդես գալու դեպքում կողմի վրա տարածվում են սույն օրենքի 54-րդ հոդվածի 2-4-րդ մասերի և 55-րդ հոդվածի կանոնները:

Հոդված 53.

Փորձագետի եզրակացությունը, իրավունքներն ու պարտականությունները

1. Սահմանադրական ղատավարությանն իր համաձայնություններով որպես փորձագետ կարող է ներգրավվել այն անձը, որը քննվող գործին առնչվող հարցերով օժտված է հատուկ գիտելիքներով և շահագրգռված չէ գործի արդյունքով:

2. Եթե փորձագետն անհարգելի պատճառով չի ներկայացել սահմանադրական ղատարանի նիստին, ապա նա նիստը նախագահողի կարգադրությամբ կարող է բերման ենթարկվել սահմանադրական ղատարան՝ օրենքով սահմանված կարգով:

3. Փորձագետը նիստը նախագահողի կողմից նախագրուշացվում է ակնհայտ կեղծ եզրակացություն տալու և եզրակացություն տալուց հրաժարվելու համար օրենքով սահմանված պատասխանատվության մասին:

4. Սահմանադրական ղատարանը որոշում է փորձագետի եզրակացություն պահանջող հարցերի շրջանակը:

5. Փորձագետն իրավունք ունի՝

1) սահմանադրական ղատարանի թույլտվությամբ ծանոթանալու գործի նյութերին.

2) սահմանադրական ղատարանի թույլտվությամբ հարցեր տալու կողմերին և վկաներին, ինչպես նաև ղատարանի նիստում իր եզրակացությունը ներկայացրած այլ փորձագետի.

3) իրեն լրացուցիչ նյութեր տրամադրելու միջնորդություններ հարուցելու:

6. Եզրակացության շարադրումից հետո փորձագետը պարտավոր է պատասխանել ղատարանի անդամներին և կողմերին հարցերին:

7. Եզրակացությունը գրավոր ներկայացվում է սահմանադրական ղատարան՝ փորձագետի ստորագրությամբ:

8. Փորձագետի եզրակացության՝ իրավական հարցերին վերաբերող մասը չունի

ապացուցողական նշանակություն:

Հոդված 54.

Վկաների բացատրությունները

1. Կողմի միջնորդությունամբ կամ իր նախաձեռնությամբ սահմանափակված կամ անփակված ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներում և որպես վկա լսում է այն անձանց բացատրությունները, որոնց կարող է հայտնի լինել տվյալ գործով պարզելու ենթակա որևէ փաստ: Վկա հրավիրելու վերաբերյալ կողմի միջնորդությունը սահմանափակված կամ անփակված ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող է մեղքի պատճառաբանված որոշմամբ:
2. Եթե վկան անհարգելի պատճառով չի ներկայացրել սահմանափակված կամ անփակված ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներում, ապա նա նիստը նախագահողի կարգադրությամբ կարող է բերման ենթարկվել սահմանափակված կամ անփակված ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներում:
3. Վկան նիստը նախագահողի կողմից նախագահող շահագրգռված է ակնհայտ կեղծ բացատրություն տալու և բացատրություն տալուց հրաժարվելու համար օրենքով սահմանված պատասխանատվության մասին:
4. Վկան պարտավոր է ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներում փաստել, որոնք հայտնի են անձամբ իրեն, պատասխանել ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներին:
5. Դատական նիստին ներկայացած վկաները մինչև իրենց հարցաքննությունն սկսվելը Ռուս կամ հրավիրվում ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներում և ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներում փաստել, որոնք հայտնի են անձամբ իրեն, պատասխանել ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներին:

Հոդված 55.

Փորձագետի, վկայի և թարգմանչի պատասխանատվությունը

Սահմանափակված կամ անփակված ընդհանուր կամ հատուկ նպատակով կատարվող հարցազրույցներում կամ ակնհայտ կեղծ բացատրություն տալու կամ թարգմանչի կողմից ակնհայտ սխալ թարգմանություն կատարելը, ինչպես նաև եզրակացություն և բացատրություն տալուց հրաժարվելն առաջացնում են օրենքով սահմանված պատասխանատվություն:

Հոդված 56.

Գործի վարույթը կասեցնելը

1. Սահմանադրական ղատարանը կարող է կասեցնել գործի վարույթը՝

1) եթե նշանակել է փորձաքննություն.

2) եթե սովել է ղատական հանձնարարություններ.

3) եթե այլ մարմիններից կամ անձանցից անհրաժեշտ ապացույցներ է պահանջել.

4) եթե ղատավարության կողմերից մեկն իր հիվանդության կամ այլ հարգելի պատճառներով խնդրել է կասեցնել գործի վարույթը.

5) սահմանադրական ղատարանի պատճառաբանված որոշմամբ նախատեսված այլ ղեպքերում:

2. Գործի վարույթը կասեցնելը հանգեցնում է սույն օրենքով, սահմանադրական ղատարանի կանոնակարգով և սահմանադրական ղատարանի որոշումներով սահմանված ղատավարական ժամկետների ընթացքի կասեցմանը:

Հոդված 57.

Գործի վարույթի վերսկսումը

1. Գործի վարույթը վերսկսվում է ղրա կասեցման հիմքերը վերանալուց հետո կամ մինչև այդ հիմքերը վերանալը՝ սահմանադրական ղատարանի պատճառաբանված որոշմամբ:

2. Սահմանադրական ղատարանը կողմերի եզրափակիչ ելույթներից հետո որոշում է կայացնում գործի վարույթը վերսկսելու մասին, եթե անհրաժեշտ է համարում պարզել գործի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող հանգամանքներ կամ հետազոտել նոր նյութեր:

3. Վերսկսված վարույթից հետո կողմերը եզրափակիչ ելույթների իրավունք ունեն հետազոտված նոր հանգամանքների և նյութերի առնչությամբ:

4. Կողմերի եզրափակիչ ելույթներից հետո նախագահողը հայտարարում է գործի քննության ավարտի մասին:

Հոդված 58.

Սահմանադրական ղատարանի նիստի արձանագրությունը

1. Սահմանադրական ղատարանի նիստերն արձանագրվում են:

2. Նիստի արձանագրությունն ստորագրում են նախագահողը և արձանագրողը:

3. Կողմերն իրավունք ունեն ծանոթանալու նիստի արձանագրությանը և ներկայացնելու իրենց ընդդեմությունները, որոնք կցվում են արձանագրությանը:

Հոդված 59.

Գործով որոշումներ չկամ եզրակացություններ ընդունումը

1. Սահմանադրական ղատարանը գործով որոշում կամ եզրակացություն է ընդունում ղատարանի ղուսիակ խորհրդակցությունում, որին կարող են ներկա գտնվել միայն սահմանադրական ղատարանի անդամները:

2. Խորհրդակցությունում ղատարանի անդամն իրավունք ունի արտահայտելու իր կարծիքը քննարկվող հարցերի, ինչպես նաև շարադրելու իր ընդդեմ որոշումը գործի լուծման վերաբերյալ:

3. Խորհրդակցությունում ելույթների թիվը և տևողությունը չեն սահմանափակվում:

4. Խորհրդակցության արդյունքներն արձանագրում է սահմանադրական ղատարանի անդամներից որևէ մեկը՝ սահմանադրական ղատարանի նախագահի հանձնարարությամբ: Արձանագրությունում նշվում են քվեարկության ընդամենը հարցերը և քվեարկության արդյունքները:

5. Արձանագրությունն ստորագրում են խորհրդակցությանը մասնակցած սահմանադրական ղատարանի անդամները:

6. Քվեարկության անվանական արդյունքները հրապարակման ենթակա չեն:

7. Խորհրդակցությունը շարունակվում է մինչև ղատարանի կողմից որոշում կամ եզրակացություն ընդունելը, բացառությամբ ընդմիջումների և հանգստի համար նախատեսված ժամանակի:

8. Խորհրդակցության ավարտից հետո խորհրդակցական սենյակ է հրավիրվում ղատարանի աշխատակազմի իրավասու աշխատակիցը, որը գրառում է ղատարանի որոշումը և այն փոխանցում համակարգիչ:

9. Մինչև որոշման հրապարակումը սահմանադրական ղատարանի նիստում ղատարանի անդամները և աշխատակազմի աշխատակիցը պարտավոր են ձեռնպահ մնալ որոշման մասին որևէ տեղեկություն հայտնելուց:

Հոդված 60.

Գործի վարույթը կարճելը

Սահմանադրական ղատարանը կարճում է գործի վարույթը՝

- 1) գործի քննության ցանկացած փուլում, եթե բացահայտվել են սույն օրենքի 32-րդ հոդվածով նախատեսված՝ գործի քննությունը մերժելու հիմքերը.
- 2) եթե իրավական ակտը կամ ղրա ղրույթը, որի համապատասխանությունը Սահմանադրությանը վիճարկվում է, վերացվել է կամ ուժը կորցրել գործի ղատաքննությունից առաջ կամ ղրա ընթացքում և չի կիրառվել.
- 3) սույն օրենքի 76-րդ, 78-80-րդ հոդվածներով նախատեսված ղեպքերում.
- 4) սույն օրենքի 56-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով նախատեսված այն ղեպքերում, երբ կասեցման հիմք հանդիսացած հանգամանքները չեն վերացել գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշում ընդունելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, և գործի վարույթն այն պայմաններում վերսկսելն անհնարին է:

Գ Լ ՈՒ Խ 9

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱԿՏԵՐԸ, ԴՐԱՆՑ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ԱՅԴ ԱԿՏԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Հոդված 61.

Սահմանադրական ղատարանի ակտերը

1. Սահմանադրական ղատարանը Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-4-րդ և 9-րդ կետերում թվարկված հարցերի վերաբերյալ ընդունում է որոշումներ:
2. Սահմանադրական ղատարանը Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 5-8-րդ կետերում թվարկված հարցերի վերաբերյալ ընդունում է եզրակացություններ:
3. Սահմանադրական ղատարանը գործերը ղատաքննության նախապատրաստելու և ղատաքննության հարցերով, ինչպես նաև իր գործունեության կազմակերպման հետ կապված այլ հարցերով ընդունում է աշխատակարգային որոշումներ՝ սահմանադրական ղատարանի անդամների ձայների մեծամասնությամբ, բացառությամբ սույն օրենքով նախատեսված ղեպքերի:
4. Սահմանադրական ղատարանի որոշումները և եզրակացությունները վերջնական են և ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից:
5. Սահմանադրական ղատարանի գործով ըստ էության ընդունված որոշումները պարտադիր են բոլոր պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ղրանց պաշտոնատար անձանց, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար՝ Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում:

6. Սահմանադրական Ղատառանի աշխատակազմային որոշումները պարտադիր են Ղատավարության մասնակիցների և Ղրանց այլ հասցեատերերի համար:

7. Եթե սույն օրենքով նախատեսված Ղեպքերում սահմանադրական Ղատառանի որոշմամբ նշանակվել է տուգանք, և այդ որոշումը կամովին չի կատարվել, ապա այն ենթակա է կատարման Ղատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայության կողմից՝ օրենքով սահմանված կարգով:

8. Եթե սահմանադրական Ղատառանի եզրակացությունը բացասական է, ապա հարցը Ղուրս է գալիս իրավասու մարմնի քննարկումից:

Հոդված 62.

Որոշումներ և եզրակացություններ ընդունման կարգը

1. Սահմանադրական Ղատառանի որոշումները և եզրակացություններն ընդունվում են բաց քվեարկությամբ՝ անդամների անվանական հարցման միջոցով:

2. Նախագահողը քվեարկում է վերջում:

3. Սահմանադրական Ղատառանն ընդունում է որոշումներ՝ անդամների ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ, բացառությամբ սույն օրենքի 80-րդ հոդվածով նախատեսված Ղեպքի:

4. Սահմանադրական Ղատառանն ընդունում է եզրակացություններ՝ անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երկու երրորդով:

5. Սահմանադրական Ղատառանի անդամն իրավունք չունի ձեռնպահ մնալու կամ հրաժարվելու քվեարկությունից:

6. Եթե սահմանադրական Ղատառանը քննարկվող հարցի վերաբերյալ ձայների հավասարության հետևանքով ըստ էության որոշում կամ եզրակացություն չի ընդունում, ապա Ղիմումը համարվում է մերժված:

7. Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված գործերով որոշում ընդունելիս սահմանադրական Ղատառանի անդամը կարող է ներկայացնել հատուկ կարծիք՝ որոշման ինչպես եզրափակիչ, այնպես էլ պատճառաբանական մասի վերաբերյալ, որը Ղատառանի որոշման հետ հրապարակվում է սահմանադրական Ղատառանի տեղեկագրում:

Հոդված 63.

Որոշումներին և եզրակացություններին ներկայացվող պահանջները

1. Իրավական ակտի սահմանափակումները որոշելիս սահմանափակումները համարում է ինչպես այն ակտը, այնպես էլ ձևավորված իրավակիրառական պրակտիկան:
2. Սահմանափակումները որոշումները և եզրակացությունները ընդունում է միայն Ռիմումում նշված առարկայի վերաբերյալ:
3. Սահմանափակումների որոշման և եզրակացության հիմքում չեն կարող ընդգրկվել գործի ընթացքի ընթացքում չհետազոտված հանգամանքներ:
4. Սահմանափակումների որոշումները և եզրակացությունները հրապարակվում են նիստում և կցվում գործին:

Հոդված 64.

Որոշման կամ եզրակացության շարափրանքը

1. Սահմանափակումների որոշումը կամ եզրակացությունը, կախված գործի բնույթից, պարունակում է հետևյալ տեղեկությունները.
 - 1) որոշման կամ եզրակացության անվանումը, ընդունման տարին, ամիսը, ամսաթիվը և վայրը.
 - 2) կողմերի և դատավարության այլ մասնակիցների մասին անհրաժեշտ տվյալները.
 - 3) քննվող հարցը, առիթները և հիմքերը.
 - 4) Սահմանափակումների այն հոդվածը, որի համաձայն՝ դատարանն իրավասու է քննելու տվյալ գործը.
 - 5) Ռիմումի համառոտ բովանդակությունը.
 - 6) փաստական և իրավական հանգամանքներ, որոնք հետազոտվել են դատարանի կողմից.
 - 7) Սահմանափակումների և սույն օրենքի այն հոդվածները, որոնցով ղեկավարվել է դատարանը որոշում կամ եզրակացություն ընդունելիս.
 - 8) դատարանի ընդունած որոշումը կամ եզրակացությունը հիմնավորող փաստարկները, այն թվում՝ նաև այն փաստարկները, որոնք հաստատում կամ հերքում են կողմերի պնդումները.
 - 9) որոշման կամ եզրակացության ձևակերպումը՝ սույն օրենքով նախատեսված ղեկավարում նշելով նաև անվավեր հանաչված իրավական ակտի կամ ընդհանուր դրույթների հետ փոխկապակցված այլ դրույթների անվավերության մասին.
 - 10) որոշման կամ եզրակացության վերջնական լինելու մասին նշումը.
 - 11) որոշման հրապարակման պահից ուժի մեջ մտնելու մասին կամ սահմանափակումները դատարանի կողմից Սահմանափակումների չհամապատասխանող նորմատիվ ակտի կամ ընդհանուր

մասի իրավական ուժը կորցնելու ավելի ուշ ժամկետ սահմանելու մասին նշումը:

2. Սահմանադրական Ղատարանի՝ գործով ըստ էության ընդունված որոշումը կամ եզրակացությունն ստորագրում է նիստը նախագահողը:

Հոդված 65.

Որոշման կամ եզրակացության առաքումը և հրատարակումը

1. Սահմանադրական Ղատարանի որոշումներն ու եզրակացությունները Ղրանց ընդունման օրվանից հետո՝ եռօրյա ժամկետում, առաքվում են՝

1) Ղատավարության կողմերին.

2) Հանրապետության Նախագահին, Ազգային ժողով, կառավարություն, վեոաբեկ Ղատարան, մարդու իրավունքների պաշտպանին և գլխավոր Ղատախազին:

2. Սահմանադրական Ղատարանի որոշումներն ու եզրակացությունները հրատարակվում են Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական տեղեկագրում՝ օրենքով սահմանված կարգով, ինչպես նաև սահմանադրական Ղատարանի տեղեկագրում:

Հոդված 66.

Որոշումը չկատարելու հետևանքները

Սահմանադրական Ղատարանի որոշումը չկատարելը, ոչ պատշաճ կատարելը կամ կատարմանն արգելք հանդիսանալն առաջացնում է օրենքով սահմանված պատասխանատվություն:

Հոդված 67.

Որոշումների կատարման վիճակի ամփոփումը

Սահմանադրական Ղատարանը յուրաքանչյուր տարվա ավարտից հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում, հաղորդում է հրապարակում իր որոշումների կատարման վիճակի վեոաբեոյալ: Այն ուղարկվում է պետական և տեղական ինքնակառավարման համապատասխան մարմիններ:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդված 68.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված գործերի քննությունը Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 1-ին, 3-րդ, 4-րդ և 8-րդ կետերում նշված մարմինների և անձանց Ղիմուհեների հիման վրա (իրավական նորմերի սահմանադրականության վերացական վերահսկողություն)

1. Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված գործերով կարող է վիճարկվել այդ կետում նշված ինչպես նորմատիվ, այնպես էլ անհատական բնույթ ունեցող իրավական ակտերի սահմանադրականությունը, բացառությամբ մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից Ղիմում ներկայացնելու Ղեպքերի:

Մարդու իրավունքների պաշտպանը կարող է վիճարկել միայն նորմատիվ ակտերի սահմանադրականությունը:

2. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի վավերացման վերաբերյալ Ազգային ժողովի որոշումների սահմանադրականությունը կարող է վիճարկվել միայն տվյալ որոշման ընդունման համար Սահմանադրությամբ նախատեսված պահանջների պահպանման տեսանկյունից:

3. Հանրապետության Նախագահը, Սահմանադրության 86-րդ հոդվածի 4-րդ մասին համապատասխան, կառավարության որոշումների սահմանադրականությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերով սահմանադրական Ղատարան Ղիմելուց առաջ կասեցնում է տվյալ որոշման գործողությունը՝ մեկ ամիս ժամկետով: Տվյալ գործով Հանրապետության Նախագահը սահմանադրական Ղատարան կարող է Ղիմել կասեցման վերաբերյալ հրամանագիրն ուժի մեջ մտնելու օրը:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերով որպես պատասխանող կողմ Ղատավարությանը ներգրավվում է վիճարկվող ակտն ընդունած պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինը:

Հանրաքվեի միջոցով ընդունված օրենքների ղրույթների վիճարկման վերաբերյալ գործերով որպես պատասխանող կողմ ներգրավվում է Ազգային ժողովը, իսկ որպես հարակից պատասխանող՝ սահմանադրական Ղատարանի որոշմամբ կարող է ներգրավվել կառավարությունը, եթե նա է ներկայացրել տվյալ օրենքը հանրաքվեի Ղնելու առաջարկը:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանը որոշում է ընդունում Ղիմումը մուտքագրելուց ոչ ուշ, քան վեց ամիս հետո:

Սահմանադրական Ղատարանի պատճառաբանված որոշմամբ գործի քննության ժամկետը կարող է երկարաձգվել, բայց ոչ ավելի, քան երեք ամսով:

Սույն հոդվածի 3-րդ մասում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանը որոշում է ընդունում ոչ ուշ, քան Ղիմումը մուտքագրելուց մեկ ամիս հետո:

6. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերը սահմանադրական Ղատարանը քննում է գրավոր ընթացակարգով, բացառությամբ այն Ղեպքերի, երբ տվյալ գործը սահմանադրական Ղատարանի գնահատմամբ ձեռք է բերել հասարակական մեծ հնչեղություն, կամ Ղրա բանավոր Ղատաքննությունը կնպաստի գործի հանգամանքների առավել արագ բացահայտմանը:

7. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերով որոշում ընդունելիս սահմանադրական Ղատարանը պարզում է վիճարկվող ակտի կամ վերջինիս առանձին Ղրույթների համապատասխանությունը Սահմանադրությանը՝ մասնավորապես հաշվի առնելով՝

1) իրավական ակտի պահանջվող տեսակը.

2) իրավական ակտն ընդունելու և գործողության մեջ Ղնելու Սահմանադրությամբ նախատեսված կարգի պահպանվածությունը.

3) մարդու և քաղաքացու՝ Սահմանադրությամբ ամրագրված իրավունքների ու ազատությունների ապահովման և պաշտպանության, ազատ իրականացման անհրաժեշտությունը, Ղրանց սահմանափակումների թուլատրելիությունը.

4) Սահմանադրությամբ նախատեսված իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման ապահովվածությունը.

5) պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների և Ղրանց պաշտոնատար անձանց լրագրությունների թուլատրելի սահմանները.

6) Սահմանադրության անմիջական գործողության ապահովման անհրաժեշտությունը:

8. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանը կարող է ընդունել հետևյալ որոշումներից մեկը.

1) վիճարկվող ակտը Սահմանադրությանը համապատասխանող հանաչելու մասին.

2) վիճարկվող ակտն ամբողջությամբ կամ մասամբ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր հանաչելու մասին:

9. Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետում նշված որևէ նորմատիվ ակտի սահմանադրականությունը որոշելիս սահմանադրական Ղատարանը պարզում է նաև այդ ակտի վիճարկվող Ղրույթի հետ համակարգային առումով փոխկապակցված տվյալ ակտի այլ Ղրույթների սահմանադրականությունը: Հավաստիանալով վիճարկվող Ղրույթների հետ փոխկապակցված տվյալ նորմատիվ ակտի այլ Ղրույթների՝ Սահմանադրությանը հակասելու մեջ՝ սահմանադրական Ղատարանը կարող է Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր հանաչել նաև այդ Ղրույթները:

10. Վիճարկվող ակտն ամբողջությամբ կամ մասամբ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր

ճանաչելու մասին որոշում ընդունվելու Ղեկավարում այն իրավաբանական ուժը կորցնում է սահմանադրական Ղատարանի որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից, բացառությամբ սույն հոդվածի 12-րդ և 13-րդ մասերով սահմանված Ղեկաբերի:

Այդ ակտերի վրա հիմնված սահմանադրական Ղատարանի որոշման ընդունմանը նախորդող ժամանակահատվածում ընդունված և կատարված վարչական կամ Ղատական ակտերը վերանայման ենթակա չեն:

Զկատարված վարչական և Ղատական ակտերի կատարումը սահմանադրական Ղատարանի որոշումը հրապարակելուց հետո անհապաղ Ղադարեցվում է իրավասու վարչական մարմնի կամ Ղատարանի որոշմամբ:

11. Անվավեր ճանաչված նորմատիվ ակտի կատարումն ապահոված այլ նորմատիվ ակտերի համապատասխան Ղրույթները կորցնում են իրենց իրավաբանական ուժը՝ վիճարկվող ակտի ուժը կորցնելու հետ միաժամանակ:

12. Սույն հոդվածի 8-րդ մասի 2-րդ կետում նշված որոշումը սահմանադրական Ղատարանն իրավասու է տարածելու նաև այդ որոշման ուժի մեջ մտնելուն նախորդող իրավահարաբերությունների վրա, եթե այդպիսի որոշում չընդունելը կարող է հանրության կամ պետության համար առաջացնել ծանր հետևանքներ:

Սույն մասի առաջին պարբերությունում նշված որոշմամբ Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչված նորմատիվ ակտի, ինչպես նաև այդ ակտի կատարումն ապահոված այլ նորմատիվ ակտերի վրա հիմնված՝ սահմանադրական Ղատարանի որոշման ուժի մեջ մտնելուն նախորդող երեք տարիների ընթացքում ընդունված և կատարված վարչական կամ Ղատական ակտերը ենթակա են վերանայման վարչական կամ Ղատական ակտն ընդունած մարմնի կողմից՝ օրենքով սահմանված կարգով:

13. Քրեական օրենսգրքի կամ վարչական պատասխանատվության վերաբերյալ օրենքի վիճարկվող Ղրույթը Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչելու մասին որոշում ընդունվելու Ղեկավարում այդ Ղրույթն իրավաբանական ուժը կորցնում է իր ուժի մեջ մտնելու պահից:

Այդ Ղրույթի կիրառման վերաբերյալ սահմանադրական Ղատարանի որոշման ուժի մեջ մտնելուն նախորդող ժամանակահատվածում ընդունված Ղատական և վարչական ակտերը օրենքով սահմանված կարգով ենթակա են վերանայման:

14. Սահմանադրական Ղատարանը սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված որևէ գործով ընդունված ըստ էության որոշումից առնվազն 7 տարի հետո, սույն օրենքով սահմանված կարգով, ներկայացված համապատասխան Ղիմումի հիման վրա կարող է վերանայել իր հիշյալ որոշումը, եթե՝

- 1) փոփոխվել է Սահմանադրության՝ տվյալ գործով կիրառված Ղրույթը.
- 2) ի հայտ է եկել տվյալ գործով կիրառված Սահմանադրության Ղրույթի այնպիսի նոր ընկալում, որի առկայությամբ նույն հարցի վերաբերյալ կարող է ընդունվել սահմանադրական Ղատարանի այլ որոշում, և եթե տվյալ հարցն ունի սկզբունքային սահմանադրատիրական նշանակություն:

Սույն մասի առաջին պարբերությունում նշված Ղիմումը չի կարող վերաբերել այն իրավական ակտերին (ընդանց առանձին Ղրույթներին), որոնք սահմանադրական ղատարանի որոշմամբ ճանաչվել են Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր:

Սույն մասի առաջին պարբերությունում նշված Ղիմումների հիման վրա գործը քննության ընդունելու վերաբերյալ սահմանադրական ղատարանի որոշումն ընդունվում է սահմանադրական ղատարանի անդամների 7 ձայնով:

Սույն մասում նշված գործերի քննությունը չի կարող մեթոդով սույն օրենքի 32-րդ հոդվածի 3-րդ կետի հիման վրա, եթե առկա են սահմանադրական ղատարանի որոշումը վերանայելու՝ սույն մասի առաջին և երկրորդ պարբերություններով նախատեսված հիմքերը:

15. Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 3-րդ մասին համապատասխան, եթե սահմանադրական ղատարանը գտնում է, որ վիճարկվող նորմատիվ իրավական ակտի կամ Ղրա որևէ Ղրույթի՝ սահմանադրական ղատարանի որոշման հրապարակման պահին Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր ճանաչումն անխուսափելիորեն կառաջացնի այնպիսի ծանր հետևանքներ հանրության և պետության համար, որոնք կխաթարեն այդ պահին տվյալ նորմատիվ ակտի վերացմամբ հաստատվելիք իրավական անվտանգությունը, ապա սահմանադրական ղատարանը կարող է, տվյալ ակտը ճանաչելով Սահմանադրությանը հակասող, իր որոշման մեջ հետաձգել այդ ակտի իրավաբանական ուժը կորցնելը:

Այդ ղեպքում մինչև ակտի իրավաբանական ուժը կորցնելը ակտը համարվում է Սահմանադրությանը համապատասխանող:

16. Նորմատիվ իրավական ակտի ուժը կորցնելու հետաձգումը պետք է համարժեք լինի այն ժամանակահատվածին, որի ընթացքում հնարավոր և անհրաժեշտ է ձեռնարկել սույն հոդվածի 15-րդ մասի առաջին պարբերությունում նշված հետևանքները կանխելուն ուղղված միջոցառումները:

17. Հետաձգման մասին որոշումը պետք է ընդունվի այն հաշվարկով, որպեսզի Ղրանով իրապես կանխվեն անխուսափելի և ծանր հետևանքները հանրության և պետության համար, և ավելի էական փաստացի մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներին և ազատություններին:

Հոդված 69.

Կոնկրետ գործերով վերջնական ղատական ակտով իր նկատմամբ կիրառված օրենքների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ գործերի քննությունը ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց Ղիմումների հիման վրա (անհատական Ղիմումների քննություն)

1. Սույն հոդվածում նշված գործերով Ղիմում (այսուհետ՝ անհատական Ղիմում) կարող է ներկայացվել ընդհանուր իրավասության և մասնագիտացված ղատարաններում ղատավարության մասնակից հանդիսացած այն ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից, որի նկատմամբ գործը լուծող վերջնական ղատական ակտով կիրառվել է որևէ օրենքի Ղրույթ, որը սպառել է ղատական պաշտպանության բոլոր միջոցները, և որը գտնում է, որ

տվյալ գործով կիրառված օրենքի ղրույթը հակասում է Սահմանադրությանը:

2. Անհատական Ղիմուհները կարող են ներկայացվել ինչպես Ազգային ժողովի ընդունած, այնպես էլ հանրաքվեով ընդունված օրենքների ղրույթների սահմանադրականության վերաբերյալ:

3. Սույն հոդվածում նշված գործերով որպես պատասխանող կողմ Ղատավարությանը ներգրավվում է Ազգային ժողովը՝ իր ընդունած օրենքների առնչությամբ:

Հանրաքվեով ընդունված օրենքների ղրույթների վիճարկման վերաբերյալ գործերով որպես պատասխանող կողմ նույնպես ներգրավվում է Ազգային ժողովը, իսկ որպես հարակից պատասխանող՝ սահմանադրական Ղատարանի որոշմամբ կարող է ներգրավվել կառավարությունը, եթե նա է ներկայացրել տվյալ օրենքը հանրաքվեի ղնելու առաջարկը:

4. Անհատական Ղիմուհը պետք է հղումներ պարունակի օրենքի այն ղրույթներին, որոնց սահմանադրականությունը վիճարկվում է, և Սահմանադրության այն ղրույթներին, որոնց, Ղիմողի գնահատմամբ, հակասում են տվյալ օրենքի ղրույթները, ինչպես նաև պետք է պարունակի Սահմանադրությանը հակասելու հիմնավորումներ:

5. Սույն հոդվածում նշված գործերով Ղիմուհները կարող են սահմանադրական Ղատարան ներկայացվել ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից իր հանդեպ կիրառված Ղատական ակտի վիճարկման հնարավորությունները սպառելու պահից ոչ ուշ, քան վեց ամիս հետո:

6. Անհատական Ղիմուհներով գործը քննության ընդունելու կամ Ղիմուհի քննությունը մերժելու վերաբերյալ որոշումը, բացառությամբ սույն օրենքի 68-րդ հոդվածի 14-րդ մասի առաջին պարբերությամբ նախատեսված Ղեպքերի, կայացվում է սահմանադրական Ղատարանի երեք անդամի կազմով, որը որոշում է ընդունում սահմանադրական Ղատարանի անունից: Դատական կազմերը ձևավորվում են վիճակահանությամբ, որի անցկացման կարգը սահմանվում է սահմանադրական Ղատարանի կանոնակարգով:

7. Անհատական Ղիմուհների քննությունը, ի լրումն սույն օրենքի 32-րդ հոդվածով նախատեսված Ղեպքերի, կարող է մերժվել նաև այն Ղեպքերում, երբ անհատական Ղիմուհն ակնհայտ անհիմն է, կամ Ղիմողը չի սպառել Ղատական պաշտպանության բոլոր միջոցները:

8. Անհատական Ղիմուհների քննությունը մերժելու մասին սույն հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված կարգով ընդունված որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված: Այն պետք է ընդունվի միաձայն, հակառակ Ղեպքում Ղիմուհը քննության ընդունելու հարցը սահմանադրական Ղատարանը վերստին քննում և լուծում է ամբողջ կազմով, իսկ այն հարցով որոշումն ընդունվում է անհատական Ղիմուհը մուտքագրելու օրվանից ոչ ուշ, քան երեք ամիս հետո:

9. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանը որոշում է ընդունում սույն օրենքի 68-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առաջին և երկրորդ պարբերություններով նախատեսված ժամկետներում:

10. Անհատական Ղիմուհների ընդունման և նախնական ուսումնասիրման կարգը սահմանվում է սահմանադրական Ղատարանի կանոնակարգով, իսկ Ղրանց հիման վրա գործերը քննության ընդունելու կամ գործերի քննությունը մերժելու հատուկ կանոնները սահմանվում են սույն

օրենքով:

11. Սույն հոդվածում նշված գործերին առնչվող բոլոր այլ հանգամանքների քննության և այլ գործերով որոշումներ ընդունելու ժամանակ կիրառվում են սույն օրենքի 68-րդ հոդվածի 6-17-րդ մասերի կանոնները:

12. Սույն հոդվածում նշված գործերով օրենքի՝ Ղիմողի կողմից վիճարկվող Ղրույթը Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր հանաչելու վերաբերյալ որոշում ընդունվելու Ղեպքում Ղիմողի նկատմամբ կիրառված վերջնական Ղատական ակտը օրենքով սահմանված կարգով ենթակա է վերանայման:

Հոդված 70.

Նորմատիվ իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ գործերի քննությունը տեղական ինքնակառավարման մարմինների Ղիմումների հիման վրա

1. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարան կարող են Ղիմել տեղական ինքնակառավարման այն մարմինները, որոնց՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված իրավունքները խախտվում են Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով սահմանադրական Ղատարանի ենթակայությանը վերապահված այն իրավական ակտով, որն ունի նորմատիվ բնույթ, կամ Ղրա որևէ Ղրույթով:

2. Սույն հոդվածում նշված գործերով Ղիմումները սահմանադրական Ղատարան կարող են ներկայացվել այն պահից սկսած, երբ տեղական ինքնակառավարման մարմինն իմացել է կամ պարտավոր է Ղ իմանալ իր իրավունքների խախտման կամ Ղրանց խախտման իրական հնարավորության մասին, բայց ոչ ուշ, քան համապատասխան իրավական ակտն ուժի մեջ մտնելուց մեկ տարի հետո:

3. Սույն հոդվածում նշված գործերով տեղական ինքնակառավարման մարմինների Ղիմումները պետք է համապատասխանեն Ղիմումին ներկայացվող՝ սույն օրենքով նախատեսված ընդհանուր, ինչպես նաև սույն օրենքի 69-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված պահանջներին:

4. Սույն հոդվածում նշված գործերով որպես պատասխանող կողմ ներգրավվում է վիճարկվող նորմատիվ ակտն ընդունած պետական մարմինը, իսկ օրենքների վիճարկման Ղեպքում պատասխանող կողմի ներգրավման հարցը պետք է լուծվի սույն օրենքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված կանոններին համապատասխան:

5. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանը որոշում է ընդունում սույն օրենքի 68-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առաջին և երկրորդ պարբերություններով նախատեսված ժամկետներում:

6. Սույն հոդվածում նշված գործերին առնչվող բոլոր այլ հանգամանքների քննության և այլ գործերով որոշումներ ընդունելու ժամանակ կիրառվում են սույն օրենքի 68-րդ հոդվածի 6-17-րդ մասերով նախատեսված կանոնները:

Հոդված 71.

Նորմատիվ իրավական ակտերի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ գործերի քննությունը Ղատարաններին և գլխավոր Ղատախազի Ղեմուսների հիման վրա (իրավական նորմերի կոնկրետ վերահսկողություն)

1. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարան Ղեմում են Ղատարանները, ինչպես նաև գլխավոր Ղատախազը, եթե գտնում են, որ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով սահմանադրական Ղատարանի ենթակայությանը վերապահված որևէ իրավական ակտի, որն ունի նորմատիվ բնույթ, Ղրույթը կամ Ղրույթները, որոնք ենթակա են կիրառման իրենց վարույթում գտնվող կոնկրետ գործով, հակասում են Սահմանադրությանը:
2. Դատարանները սահմանադրական Ղատարան Ղեմելուց առաջ պարտավոր են, իսկ գլխավոր Ղատախազը կարող է կասեցնել կոնկրետ գործի վարույթը մինչև սահմանադրական Ղատարանի ընդունած որոշումն ուժի մեջ մտնելը:
3. Դատարանները կարող են Ղեմել սահմանադրական Ղատարան համապատասխան գործով վարույթը սկսվելուց մինչև այդ գործով ըստ էության որոշում ընդունելու պահը, իսկ գլխավոր Ղատախազը՝ տվյալ գործն իր վարույթ ընդունելուց հետո՝ մինչև այն օրենքով սահմանված կարգով իրավասու Ղատարան ուղարկելը:
4. Դատարանները և գլխավոր Ղատախազը վարույթը կասեցնելու Ղեպքում սույն հոդվածով նախատեսված Ղեմուսները կարող են ներկայացնել իրենց վարույթում գտնվող կոնկրետ գործով վարույթը կասեցնելու մասին որոշում ընդունելուց հետո՝ եռօրյա ժամկետում: Սահմանադրական Ղատարան Ղեմելը ձևակերպվում է համապատասխան Ղատարանի կամ գլխավոր Ղատախազի որոշմամբ:
5. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված Ղեմուսներում Ղատարանը և գլխավոր Ղատախազը պետք է հիմնավորեն իրենց Ղիրքորոշումը նորմատիվ ակտի վիճարկվող Ղրույթի՝ Սահմանադրությանը հակասելու հանգամանքի առկայությամբ, ինչպես նաև այն հանգամանքը, որ այդ գործի լուծումը կարող է իրականացվել միայն վիճարկվող Ղրույթի կիրառմամբ:
6. Դիմումին կցվում է Ղեմողի վարույթում գտնվող գործը, որը Ղեմողին է վերաՂարձվում սահմանադրական Ղատարանի որոշումն ընդունելուց հետո:
7. Սույն հոդվածում նշված գործերով որպես պատասխանող կողմ ներգրավվում է վիճարկվող նորմատիվ ակտն ընդունած պետական մարմինը, իսկ օրենքների վիճարկման Ղեպքում պատասխանող կողմի ներգրավման հարցը պետք է լուծվի սույն օրենքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված կանոններին համապատասխան:
8. Սույն հոդվածում նշված գործերով Ղատաքննությունն իրականացվում է միայն գրավոր ընթացակարգով: Կողմերը մինչև գործի Ղատաքննությունն սկսվելը սահմանադրական Ղատարան են ներկայացնում իրենց Ղիրքորոշումն արտահայտող գրավոր բացատրություններ:

9. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական դատարանը որոշում է ընդունում սույն օրենքի 68-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առաջին և երկրորդ պարբերություններով նախատեսված ժամկետներում:

10. Սույն հոդվածում նշված գործերին առնչվող բոլոր այլ հանգամանքների քննության և այլ գործերով որոշումներ ընդունելու ժամանակ կիրառվում են սույն օրենքի 68-րդ հոդվածի 7-17-րդ մասերով նախատեսված կանոնները:

Հոդված 72.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության որոշումը)

1. Մինչև Ազգային ժողովի կողմից միջազգային պայմանագրի վավերացումը ընդունում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցով սահմանադրական դատարան է դիմում Հանրապետության Նախագահը:

2. Սույն հոդվածում նշված գործերով, իր ծանրաբեռնվածությունից ելնելով, սահմանադրական դատարանը կարող է որոշում կայացնել հիշյալ գործերը միջանց հաջորդող դատական նիստերում քննելու մասին՝ այլ գործերից յուրաքանչյուրի քննության ավարտից հետո հետաձգելով ընդունված ըստ էության որոշման ընդունումը՝ մինչև բոլոր հիշյալ գործերի քննության ավարտը:

Այլ գործերից յուրաքանչյուրով ըստ էության որոշումն ընդունվում է մեկնույն ընդհանուր խորհրդակցության արդյունքում, և բոլոր որոշումները դատական նիստում հրապարակվում են հաջորդաբար՝ ըստ քննված գործերի հաջորդականության:

3. Սույն հոդվածում նշված գործերով դատաքննությունն իրականացվում է գրավոր ընթացակարգով: Սահմանադրական դատարանի պատճառաբանված որոշմամբ գործի դատաքննությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:

4. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական դատարանը որոշում է ընդունում դիմումը մուտքագրելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում:

5. Միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Սահմանադրությանը համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ գործերով սահմանադրական դատարանը կարող է ընդունել հետևյալ որոշումներից որևէ մեկը.

- 1) միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորությունները Սահմանադրությանը համապատասխանող հանաչելու մասին.
- 2) միջազգային պայմանագրում ամրագրված պարտավորություններն ամբողջությամբ կամ մասամբ Սահմանադրությանը չհամապատասխանող հանաչելու մասին:

Հոդված 73.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (հանրաքվեների արդյունքների հետ կապված վեճերի լուծումը)

1. Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3-րդ կետով նախատեսված գործերով որպես պատասխանող կողմ ներգրավվում է հանրաքվեների արդյունքներն ամփոփող պետական մարմինը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանն իրավասու է իր որոշումն ընդունելու համար անհրաժեշտ ապացույցների (փաստերի վերաբերյալ տեղեկությունների) ձեռքբերումը հանձնարարելու պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների, այդ թվում՝ ղատարաններին և ղատարագույցի մարմիններին, անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև իր աշխատակազմի աշխատողներին: Այդ կապակցությամբ սահմանադրական ղատարանն իրավասու է ձևավորելու հանձնարարք՝ ներգրավելով սահմանադրական ղատարանի անդամներից մեկին (որպես հանձնարարի կամ հանձնարարի ղեկավար) և տարբեր կամ միևնույն մարմինների աշխատակիցների, ինչպես նաև իրենց համաձայնությամբ՝ Ազգային ժողովի պատգամավորներին, տեղական և միջազգային Ղիտորդներին:

Ներկայացված ապացույցները ենթակա են հետազոտման սահմանադրական ղատարանի կողմից՝ սույն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով:

3. Հանրաքվեների արդյունքների հետ կապված վեճերով սահմանադրական ղատարան կարելի է Ղիմել արդյունքների պաշտոնական հրապարակման պահից յոթնօրյա ժամկետում:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերի ղատարաններն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանի որոշումը պետք է ընդունվի Ղիմումը մուտքագրելու պահից 50 օրվա ընթացքում:

6. Սահմանադրական ղատարանի որոշմամբ գործի քննության ժամկետը կարող է երկարաձգվել, բայց ոչ ավելի, քան մեկ ամսով:

7. Հանրաքվեի արդյունքների հետ կապված վեճերով սահմանադրական ղատարանն ընդունում է հետևյալ որոշումներից մեկը.

1) հանրաքվեի արդյունքների ամփոփման վերաբերյալ որոշումը թողնել ուժի մեջ.

2) անվավեր հանաչել հանրաքվեի արդյունքների ամփոփման վերաբերյալ որոշումը, և հանրաքվեի Ղրված նախագիծը համարել ընդունված կամ չընդունված կամ անվավեր հանաչել հանրաքվեի արդյունքները:

Հոդված 74.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (Հանրապետության Նախագահի և պատգամավորների ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերի լուծումը)

1. Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների վիճարկման մասին Ղիմումներով սահմանադրական Ղատարան կարող են Ղիմել Հանրապետության Նախագահի թեկնածուները:

2. Պատգամավորների ընտրությունների (համամասնական և մեծամասնական ընտրակարգով) արդյունքներով ընդունված որոշումների վիճարկման մասին Ղիմումներով սահմանադրական Ղատարան կարող են Ղիմել պատգամավորության թեկնածուները՝ մեծամասնական ընտրակարգով անցկացված ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով, ինչպես նաև կուսակցությունները կամ կուսակցությունների Ղաշինքները՝ համամասնական ընտրակարգով անցկացված ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով:

3. Ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով սահմանադրական Ղատարան կարելի է Ղիմել արդյունքների պաշտոնական հրապարակման օրվանից հետո՝ յոթերորդ օրը:

4. Որպես պատասխանող կողմ Ղատավարությանը ներգրավվում է ընտրությունների արդյունքներն ամփոփող պետական մարմինը:

Անհրաժեշտության Ղեպքում կողմի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ, որպես հարակից պատասխանող (պատասխանողներ), սահմանադրական Ղատարանը կարող է ներգրավել այն պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, որոնց որոշումները կամ գործողությունները կարող էին ներգրծել ընտրությունների արդյունքների վրա, կամ որոնք պարտավոր էին (պարտավոր են) օրենքով սահմանված կարգով ապահովել և պաշտպանել ընտրական իրավունքները, բացառությամբ Ղատարանների:

5. Այն թեկնածուները կամ կուսակցությունները (կուսակցությունների Ղաշինքները), որոնց իրավունքները շոշափվում են կամ կարող են շոշափվել գործի քննության ընթացքում կամ Ղրա արդյունքում ընդունվելիք որոշմամբ, կարող են սահմանադրական Ղատարանի որոշմամբ որպես երրորդ անձինք ներգրավվել Ղատավարության մեջ՝ իրենց Ղիմումի հիման վրա, իսկ այն Ղեպքերում, երբ սահմանադրական Ղատարանի որոշումը պարտադիր կերպով տարածվելու է նաև երրորդ անձանց վրա, ապա սահմանադրական Ղատարանն ինքն է պարտավոր այն անձանց ներգրավել Ղատավարության մեջ:

6. Երրորդ անձինք Ղատավարության մեջ կարող են ներգրավվել գործի քննության ցանկացած փուլում:

7. Երրորդ անձինք օգտվում են կողմի բոլոր իրավունքներից և կրում նրա բոլոր պարտականությունները, բացառությամբ այն իրավունքների և պարտականությունների, որոնք իրենց էությունը տարածելի չեն երրորդ անձանց վրա:

8. Սահմանադրական Ղատարանում քննվող գործով որոշում ընդունելու համար անհրաժեշտ

ապացույցների (փաստերի վերաբերյալ տեղեկությունների) ձեռքբերման առնչությամբ կիրառվում են սույն օրենքի 73-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված կանոնները:

9. Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերում նշված գործերի Ղատաքնությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:

Մեծամասնական ընտրակարգով պատգամավորների ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների վիճարկման վերաբերյալ գործերի Ղատաքնությունը սահմանադրական Ղատառանը, իր ծանրաբեռնվածությունից ելնելով, կարող է իրականացնել գրավոր ընթացակարգով:

10. Փաստերի վերաբերյալ Ղիմող կողմի ներկայացրած տեղեկությունները համարվում են հավաստի, եթե պատասխանող կողմը խուսափում է Ղրանց վերաբերյալ իր ՂիՂքորոշումն արտահայտելուց, և եթե Ղրանք չեն հակասում սահմանադրական Ղատառանի կողմից ձեռք բերված, սվյալ գործով որոշում ընդունելու համար էական նշանակություն ունեցող այլ ապացույցների:

11. Եթե պատասխանող կողմն ընդունում է այն հանգամանքները, որոնցով Ղիմող կողմը հիմնավորում է իր պահանջներն ու առարկությունները, ապա վերջինս ազատվում է այն հանգամանքների վերաբերյալ հետագայում ապացույցներ ներկայացնելու անհրաժեշտությունից:

12. Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների վիճարկման վերաբերյալ գործերով քնությունը կարող է կասեցվել միայն այն Ղեպքերում, երբ կասեցումը չի խոչընդոտի սվյալ գործի քնությունը Սահմանադրությամբ և սույն հոդվածի 16-րդ մասով նախատեսված ժամկետում ավարտելուն:

13. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատառանը պարզում է իրավասու ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընտրությունների վերաբերյալ օրենքով սահմանված կարգով ներկայացված բողոքների քննարկումը (քնությունը) անհիմն մերժելու, նման բողոքները սահմանված ժամկետներում չքննարկելու (չքննելու) և քննարկումից (քնությունից) հրաժարվելու կամ խուսափելու հանգամանքները, և իրավասու է նման Ղեպքերում բողոքներում արծարծվող փաստերը գնահատելու որպես հավաստի և անվիճելի, եթե այնպիսի գնահատումը չի հակասում գործի քնության ընթացքում ձեռք բերված այլ ապացույցների:

14. Ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով սահմանադրական Ղատառանն ընդունում է հետևյալ որոշումներից որևէ մեկը.

1) ընտրական հանձնաժողովի որոշումը թողնել ուժի մեջ.

2) անվավեր հանաչել ընտրական հանձնաժողովի որոշումը և՝

ա) անվավեր հանաչել ընտրությունների արդյունքները,

բ) ընտրված հանաչել համապատասխան թեկնածուին կամ կուսակցության (Ղաշինքի) ընտրական ցուցակում ընդգրկված համապատասխան թվով թեկնածուների,

գ) ընտրությունները հանաչել չկայացած,

Ռ) նշանակել ընտրության երկրորդ փուլ:

15. Եթե գործի քննության արդյունքում սահմանադրական ղատարանը, սպառելով ապացույցներ ձեռք բերելու համար սույն օրենքով նախատեսված բոլոր միջոցները, այդուհանդերձ, հնարավորություն չի ունեցել պարզելու ընտրության իրական արդյունքները, սակայն սահմանադրական ղատարանի կողմից որպես հավաստի գնահատված ապացույցներից ակնհայտ է Ուրձել, որ ընտրախախտումներն ունեցել են կազմակերպված, զանգվածային, կրկնվող կամ պարբերական բնույթ, և Որանց համարումը վկայում է Որանց միջև համակարգային այնպիսի փոխկապակցվածության մասին, որի պայմաններում խախտվում են Սահմանադրության 4-րդ հոդվածով ամրագրված ընտրական իրավունքի սկզբունքները, ապա որոշում ընդունելիս սահմանադրական ղատարանն իրավասու է այդ հիմքով անվավեր հանաչելու ընտրությունների արդյունքները:

16. Հանրապետության Նախագահի ընտրության արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով սահմանադրական ղատարանը պետք է որոշում ընդունի Ղիմուփի մուտքագրման օրվանից հետո՝ տասնօրյա ժամկետում:

17. Պատգամավորների՝ համամասնական ընտրակարգով անցկացված ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով սահմանադրական ղատարանը պետք է որոշում ընդունի Ղիմուփի մուտքագրման օրվանից ոչ ուշ, քան 15 օր հետո:

18. Պատգամավորների՝ մեծամասնական ընտրակարգով անցկացված ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերով սահմանադրական ղատարանը պետք է որոշում ընդունի Ղիմուփի մուտքագրման օրվանից ոչ ուշ, քան մեկ ամիս հետո:

19. Սույն հոդվածի 18-րդ մասում նշված գործերով, սահմանադրական ղատարանի ծանրաբեռնվածությունից ելնելով, սահմանադրական ղատարանի որոշմամբ գործերի քննության ժամկետը կարող է երկարաձգվել, բայց ոչ ավելի, քան 50 օրով:

Հոդված 75.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 4-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (Հանրապետության Նախագահի թեկնածուի համար առաջացած խոչընդոտներն անհաղթահարելի կամ վերացած հանաչելու վերաբերյալ գործերի քննությունը)

1. Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 4-րդ կետով նախատեսված՝ իրենց առնչվող հարցերով սահմանադրական ղատարան կարող են Ղիմել Հանրապետության Նախագահի թեկնածուները:

2. Հանրապետության Նախագահի թեկնածուի համար առաջացած խոչընդոտներն անհաղթահարելի հանաչելու հարցով սահմանադրական ղատարան կարելի է Ղիմել ոչ ուշ, քան Հանրապետության Նախագահի ընտրության օրվանից ութ օր առաջ:

3. Սույն հոդվածում նշված գործերի ղատարանությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:

4. Սահմանադրական ղատարանը գործն ընդունում է քննության, գործը քննում և գործով որոշում է ընդունում Ղիմումն ստանալուց հետո՝ չորսօրյա ժամկետում:

5. Սահմանադրական ղատարանը կարող է անհաղթահարելի ճանաչել այն խոչընդոտները, որոնք արդեն իսկ առաջացել են և սվյալ թեկնածուից անկախ պատճառներով անհնարին են Ղարձնում նրա հետագա մասնակցությունն ընտրական գործընթացներին:

Հոդված 76.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 5-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (Հանրապետության Նախագահին պաշտոնանկ անելու հիմքերի առկայության մասին եզրակացություն տալու վերաբերյալ գործերի քննությունը)

1. Սույն հոդվածում նշված գործերով Ազգային ժողովը Սահմանադրության 57-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան ընդունած իր որոշման մեջ պետք է մատնանշի Հանրապետության Նախագահի այն որոշումը, գործողությունը կամ անգործությունը, որի ընդունումը կամ իրականացումն իր մեջ պարունակում է պետական Ղավաճանության կամ Քրեական օրենսգրքով նախատեսված այլ ծանր հանցագործության հատկանիշներ:

2. Սույն հոդվածում նշված գործերով ապացուցման բեռը կրում է Ղիմող կողմը:

3. Սույն հոդվածում նշված գործերով ղատավարությանը որպես ղատավարության մասնակից պետք է ներգրավվի Հանրապետության Նախագահը, որն օգտվում է ղատավարության կողմի՝ սույն օրենքով սահմանված իրավունքներից և կրում է նրա պարտականությունները այնքանով, որքանով ղա չի կարող վնաս պատճառել իր իրավունքներին և ազատություններին:

4. Հանրապետության Նախագահի չներկայանալն արգելք չէ գործի ղատաքննության համար:

5. Սույն հոդվածում նշված գործերի վարույթը չի կարող կարճվել Հանրապետության Նախագահի հրաժարականի կամ այլ հիմքով նրա լիազորությունների ղաղարման ղեպքերում:

6. Սույն հոդվածում նշված գործերի ղատաքննությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:

7. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանի եզրակացությունը պետք է ընդունվի ոչ ուշ, քան Ղիմումի մուտքագրման օրվանից երեք ամիս հետո:

8. Գործը քննության ընդունելուց հետո մինչև գործի ղատաքննությունն սկսվելը Ղիմումը չի կարող հետ վերցվել:

9. Գործը ղատաքննության նախապատրաստելիս սահմանադրական ղատարանը կարող է ձևավորել նախաքննության մարմնի՝ օրենքով սահմանված լիազորություններով օժտված հատուկ հանձնախումբ, որում ընդգրկում է վեոաբեկ ղատարանի պալատներից մեկի նախագահին (որպես հանձնախմբի ղեկավար) և վեոաբեկ ղատարանի երկու ղատավորներին: Ներկայացված ապացույցները ենթակա են հետազոտման սահմանադրական ղատարանի կողմից՝ սույն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով:

10. Հատուկ հանձնախմբի ձևավորումը պարտադիր է, եթե Ղիմող կողմը կամ Հանրապետության Նախագահը միջնորդել է Ղրա ձևավորման վերաբերյալ:

11. Սույն հոդվածում նշված գործերի քննության ընթացքում սահմանադրական Ղատառանը կամ հատուկ հանձնախումբը մասնավորապես իրավասու է՝

1) Ղատական, Ղատախազական, քննչական մարմիններից, պետական այլ մարմիններից, ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման մարմիններից պահանջելու նյութեր, քրեական, քաղաքացիական, վարչական գործեր, Ղատավճիռներ, վճիռներ, որոշումներ, փորձագիտական եզրակացություններ, տեղեկանքներ և այլ նյութեր:

2) հրավիրելու և լսելու այն անձանց, որոնց բացատրությունները կարող են նշանակություն ունենալ գործով կայացվելիք եզրակացության համար:

12. Դատական նիստը բացվելուց հետո Ազգային ժողովի ներկայացուցիչը (ներկայացուցիչները) ներկայացնում է (են) Ղիմող կողմի Ղիրքորոշումը, որից հետո ներկայացված փաստերի առնչությամբ իր Ղիրքորոշումն է հայտնում Հանրապետության Նախագահը և (կամ) նրա ներկայացուցիչը: Դրանից հետո կատարվում է ապացույցների հետազոտում: Նիստի վերջում եզրափակիչ խոսքով հանդես է գալիս Ղիմող կողմը, որը կարող է պնդել իր Ղիմումը կամ հրաժարվել Ղրանից, և Հանրապետության Նախագահը և (կամ) նրա ներկայացուցիչը, որին (որոնց) տրամադրվում է պաշտպանությամբ հանդես գալու հնարավորություն: Այնուհետև սահմանադրական Ղատառանը լսում է տվյալ գործով ձևավորված հանձնախմբի Ղիրքորոշումը գործի վերաբերյալ: Հանրապետության Նախագահը և (կամ) նրա ներկայացուցիչն ունեն վերջին ելույթի իրավունք: Վերջին ելույթից հետո սահմանադրական Ղատառանը կարող է սույն օրենքով նախատեսված կարգով որոշում կայացնել գործի վարույթը վերսկսելու վերաբերյալ, իսկ այՂպիսի որոշում չկայացվելու Ղեպքում նիստը նախագահողը հայտարարում է գործի քննության ավարտի մասին:

13. Եթե գործի Ղատաքննության ժամանակ Ղիմող կողմը հրաժարվում է Ղիմումից, և Հանրապետության Նախագահը եռօրյա ժամկետում չի առարկում Ղրա Ղեմ, ապա գործի վարույթը ենթակա է կարճման:

Դիմումից հրաժարվելը կատարվում է «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

14. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատառանը կարող է ընդունել հետևյալ եզրակացություններից մեկը.

1) Հանրապետության Նախագահին պաշտոնանկ անելու հիմքերի բացակայության մասին.

2) Հանրապետության Նախագահին պաշտոնանկ անելու հիմքերի առկայության մասին:

15. Եզրակացություն ընդունելիս սահմանադրական Ղատառանն իրավասու է նաև գնահատելու Քրեական օրենսգրքի՝ սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հանցագործության հատկանիշներն ամրագրող Ղրույթների սահմանադրականությունը: Հանգելով այՂ Ղրույթների՝ Սահմանադրությանը հակասելու համոզմանը՝ սահմանադրական Ղատառանն ընդունում է սույն հոդվածի 14-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված եզրակացությունը:

16. Սույն հոդվածի 14-րդ մասի 2-րդ կետով նախատեսված եզրակացությունում սահմանադրական ղատարանը պետք է նշի՝

1) Հանրապետության Նախագահի այն որոշումները, գործողությունները կամ անգործությունը, որոնցում առկա են ծանր հանցագործության հատկանիշներ և այդ հանցագործության հզորիտ որակավորումը.

2) սույն մասի 1-ին կետում նշված արարքներում Հանրապետության Նախագահի մեղավորությունը հաստատող ապացույցները և ղատարանի պատճառաբանված Ռիթորոշումը Որանց հետազոտման վերաբերյալ:

17. Եզրակացությունն ընդունվելուց հետո՝ ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը, ուղարկվում է Ազգային ժողով և հայտարարվում հանրային հեռուստատեսությամբ:

Հոդված 77.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 6-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (Հանրապետության Նախագահի լիազորությունների կատարման անհնարինության մասին եզրակացություն տալու վերաբերյալ գործերի քննությունը)

1. Սույն հոդվածում նշված գործերով Ուիմում է կառավարությունը՝ Հանրապետության Նախագահի լիազորությունների կատարման անհնարինության մասին տեղեկություններին իրազեկ ղառնալուց ոչ ուշ, քան 5 օր հետո:

2. Սույն հոդվածում նշված գործերի ղատաքննությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:

3. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանը Հանրապետության Նախագահին հնարավորություն է ընձեռում ավտահայտելու իր Ռիթորոշումը տվյալ գործի վերաբերյալ, եթե ղա հնարավոր է:

4. Սույն հոդվածում նշված գործերով ապացուցման բեռը կրում է Ուիմող կողմը:

5. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանն իրավասու է՝

1) պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, ինչպես նաև բժշկական հաստատություններից պահանջելու նյութեր, որոշումներ, փորձագիտական եզրակացություններ, տեղեկանքներ և այլ նյութեր.

2) կանչելու և լսելու այն անձանց, որոնց բացատրությունները կարող են նշանակություն ունենալ գործով եզրակացություն ընդունելու համար:

6. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանի եզրակացությունը պետք է ընդունվի ոչ ուշ, քան Ուիմումի մուտքագրման օրվանից հինգ օր հետո:

7. Եզրակացությունն ընդունվելուց ոչ ուշ, քան հաջորդ օրն ուղարկվում է Ազգային ժողով,

կառավարություն և հայտարարվում է հանրային հեռուստատեսություն:

Հոդված 78.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 7-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (սահմանադրական դատարանի անդամի լիազորությունները Պառնաբեցնելու, նրան կալանավորելու, որպես մեղադրյալ ներգրավելու, ինչպես նաև նրա նկատմամբ դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հարց հարուցելու մասին եզրակացություն տալու վերաբերյալ գործերի քննությունը)

1. Սույն հոդվածում նշված գործերով դատարանի այն անդամը, որի լիազորությունները Պառնաբեցման, նրան կալանավորելու, որպես մեղադրյալ ներգրավելու, ինչպես նաև նրա նկատմամբ դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հարց հարուցելու մասին եզրակացություն է տրվելու, դատավարությանը պետք է ներգրավվի որպես դատավարության մասնակից, որն օգտվում է դատավարության կողմի՝ սույն օրենքով սահմանված իրավունքներից և կրում է նրա պարտականությունները այնքանով, որքանով դա չի կարող միաս պատճառել իր իրավունքներին և ազատություններին:
2. Սույն հոդվածում նշված գործերի դատաքննությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:
3. Սույն հոդվածում նշված գործերով ապացուցման բեռը կրում է Ղիմող կողմը:
4. Մինչև գործի դատաքննությունն սկսվելը Ղիմումը կարող է հետ վերցվել Ղիմողի կողմից, եթե սահմանադրական դատարանի անդամը տասնօրյա ժամկետում չի առարկում Ղրա Ղեմ:
5. Եթե գործի դատաքննության ժամանակ Ղիմող կողմը հրաժարվում է Ղիմումից, և սահմանադրական դատարանի անդամը եռօրյա ժամկետում չի առարկում Ղրա Ղեմ, ապա գործի քննությունը ենթակա է կարճման:
6. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական դատարանն իրականացնում է սույն օրենքի 76-րդ հոդվածով նախատեսված իրավազորությունները:
7. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական դատարանի եզրակացությունը պետք է ընդունվի ոչ ուշ, քան Ղիմումի մուտքագրման օրվանից 30 օր հետո:
8. Սահմանադրական դատարանի պատճառաբանված որոշմամբ սույն հոդվածի 7-րդ մասում նշված ժամկետը կարող է երկարաձգվել, բայց ոչ ավելի, քան 50 օրով:
9. Սույն հոդվածում նշված գործերով եզրակացություն ընդունելիս սահմանադրական դատարանը գնահատում է նաև սահմանադրական դատարանի անդամի լիազորությունները Պառնաբեցնելու, նրան կալանավորելու, որպես մեղադրյալ ներգրավելու, ինչպես նաև նրա նկատմամբ դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքերն ամրագրող օրենքների և Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով սահմանադրական դատարանի ենթակայությանը վերապահված այլ իրավական ակտերի Ղրույթների համապատասխանությունը Սահմանադրությանը և հանգելով Ղրանց՝ Սահմանադրությանը

հակասելու համոզմանը՝ եզրակացություն է ընդունում համապատասխան հիմքերի բացակայության մասին:

Հոդված 79.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 8-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը (համայնքի ղեկավարին պաշտոնանկ անելու հիմքերի մասին եզրակացություն տալու վերաբերյալ գործերի քննությունը)

1. Սույն հոդվածում նշված գործերով որպես ղատավարության մասնակից պետք է ներգրավվի այն համայնքի ղեկավարը, որին պաշտոնանկ անելու հիմքերի մասին եզրակացություն է տրվելու: Նա օգտվում է ղատավարության կողմի՝ սույն օրենքով սահմանված իրավունքներից և կրում է նրա պարտականությունները այնքանով, որքանով դա չի կարող վնաս պատճառել իր իրավունքներին և ազատություններին:
2. Սույն հոդվածում նշված գործերի ղատաքննությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:
3. Սույն հոդվածում նշված գործերով ապացուցման բեռը կրում է Ղիմող կողմը:
4. Մինչև գործի ղատաքննությունն սկսվելը Ղիմումը կարող է հետ վերցվել Ղիմողի կողմից, եթե համայնքի ղեկավարը տասնօրյա ժամկետում չի առարկում Ղրա Ղեմ:
5. Եթե գործի ղատաքննության ժամանակ Ղիմող կողմը հրաժարվում է Ղիմումից, և համայնքի ղեկավարը եռօրյա ժամկետում չի առարկում Ղրա Ղեմ, ապա գործի քննությունը ենթակա է կարճման:
6. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանն իրականացնում է սույն օրենքի 76-րդ հոդվածով նախատեսված իրավազորությունները:
7. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական ղատարանի եզրակացությունը պետք է ընդունվի ոչ ուշ, քան Ղիմումի մուտքագրման օրվանից 30 օր հետո:
8. Սահմանադրական ղատարանի պատճառաբանված որոշմամբ սույն հոդվածի 7-րդ մասում նշված ժամկետը կարող է երկարաձգվել, բայց ոչ ավելի, քան 30 օրով:
9. Սույն հոդվածում նշված գործերով եզրակացություն ընդունելիս սահմանադրական ղատարանը գնահատում է նաև համայնքի ղեկավարին պաշտոնանկ անելու հիմքերն ամրագրող օրենքի Ղրույթների համապատասխանությունը Սահմանադրությանը և հանգելով Ղրանց՝ Սահմանադրությանը հակասելու համոզմանը՝ եզրակացություն է ընդունում համայնքի ղեկավարին պաշտոնանկ անելու հիմքերի բացակայության մասին:

Հոդված 80.

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 9-րդ կետով նախատեսված գործերի քննությունը

(կուսակցության գործունեության կասեցման կամ արգելման վերաբերյալ գործերի քննությունը)

1. Սահմանադրական Ղատարանը կուսակցության գործունեությունը կասեցնելու կամ արգելելու մասին որոշում կարող է ընդունել նրա գործունեության մեջ Սահմանադրության կամ կուսակցությունների մասին համապատասխան օրենքի պահանջների խախտման հատկանիշները բացահայտելու ընդհանուր:

2. Այն կուսակցությունը, որի գործունեությունը կասեցնելու կամ արգելելու վերաբերյալ Ղիմում է ներկայացվել, սահմանադրական Ղատարավարությունում ներգրավվում է որպես Ղատարավարության մասնակից, որն օգտվում է Ղատարավարության կողմի՝ սույն օրենքով սահմանված իրավունքներից և կրում է նրա պարտականությունները:

3. Սույն հոդվածում նշված գործերի Ղատարաքննությունն իրականացվում է բանավոր ընթացակարգով:

4. Սույն հոդվածում նշված գործերով ապացուցման բեռը կրում է Ղիմող կողմը:

5. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանն իրականացնում է սույն օրենքի 76-րդ հոդվածով նախատեսված իրավազորությունները:

6. Սահմանադրական Ղատարանն իրավասու է նաև որպես Ղիմումի ապահովման միջոց արգելանք ընկելու տվյալ կուսակցության գույքի վրա:

7. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանի որոշումը պետք է ընդունվի Ղիմումի մուտքագրման օրվանից՝ երեք ամսվա ընթացքում:

8. Եթե գործի Ղատարաքննության ժամանակ Ղիմող կողմը հրաժարվում է Ղիմումից, և տվյալ կուսակցությունը եռօրյա ժամկետում չի առարկում Ղրա Ղեմ, ապա գործի վարույթը կարճվում է:

9. Սույն հոդվածում նշված գործերով սահմանադրական Ղատարանն ընդունում է հետևյալ որոշումներից մեկը.

1) Ղիմումը մերժելու մասին.

2) կուսակցության գործունեությունը որոշակի ժամկետով կասեցնելու մասին, և կարող է այդ ժամկետում կուսակցության վրա Ղնել կասեցման համար հիմք հանդիսացած խախտումները վերացնելու պարտականությունները:

3) կուսակցության գործունեությունն արգելելու մասին:

10. Սույն հոդվածում նշված գործերով որոշում ընդունելիս սահմանադրական Ղատարանն իրավասու է գնահատելու նաև կուսակցությունների մասին օրենքի՝ քննվող գործով կիրառման ենթակա Ղրույթների սահմանադրականությունը, և, հանգելով Ղրանց՝ Սահմանադրությանը հակասելու համոզմանը՝ որոշում է ընդունում Ղիմումը մերժելու մասին:

11. Որոշումն ընդունվում է սահմանադրական Ռատարանի անդամների ընդհանուր թվի ձայների առնվազն երկու երրորդով:

Գ Լ ՈՒ Խ 11

ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Հոդված 81.

Դատական ծառայությունը և Ռատարանի ծառայողները

1. Սահմանադրական Ռատարանի աշխատակազմում մասնագիտական գործունեությունը, բացառությամբ տեխնիկական սպասարկման գործառույթների հետ կապված աշխատանքային գործունեության, Ռատարանի ծառայությունն է, իսկ աշխատակազմում համապատասխան հաստիքները զբաղեցնող աշխատողները Ռատարանի ծառայողներն են:
2. Սահմանադրական Ռատարանում Ռատարանի ծառայության վրա տարածվում են Ռատարանի ծառայության հարաբերությունները կարգավորող օրենքները այնքանով, որքանով ընդհանրապես հակասում սույն օրենքին:
3. Սահմանադրական Ռատարանում Ռատարանի ծառայության առանձնահատկությունները սահմանվում են սահմանադրական Ռատարանի կանոնակարգով՝ սույն օրենքի և Ռատարանի ծառայության հարաբերությունները կարգավորող այլ օրենքների հիման վրա:

Հոդված 82.

Դատական ծառայության պաշտոնների Ռատարանի կազմակերպումը

1. Դատական ծառայության պաշտոնները սահմանադրական Ռատարանում Ռատարանի կազմակերպում են հետևյալ խմբերի.
 - 1) Ռատարանի ծառայության բարձրագույն պաշտոնները.
 - 2) Ռատարանի ծառայության գլխավոր պաշտոնները.
 - 3) Ռատարանի ծառայության առաջատար պաշտոնները.
 - 4) Ռատարանի ծառայության կրտսեր պաշտոնները:
2. Յուրաքանչյուր խմբի Ռատարանի ծառայության պաշտոնները Ռատարանի կազմակերպում են 1-ին և 2-րդ

ենթախմբերի:

Հոդված 83.

Դատական ծառայողների Ղասալին աստիճանները

1. Սահմանադրական Ղատարանի Ղատական ծառայողներին շնորհվում են հետևյալ Ղասալին աստիճանները.

1) Ղատական ծառայության բարձրագույն պաշտոնները զբաղեցնող Ղատական ծառայողներին՝ արժարանատուության բարձրագույն պետական խորհրդականի, արժարանատուության 1-ին կամ 2-րդ Ղասի պետական խորհրդականի Ղասալին աստիճաններ.

2) Ղատական ծառայության գլխավոր պաշտոնները զբաղեցնող Ղատական ծառայողներին՝ արժարանատուության 1-ին կամ 2-րդ Ղասի խորհրդականի Ղասալին աստիճաններ կամ արժարանատուության 2-րդ Ղասի պետական խորհրդականի Ղասալին աստիճան.

3) Ղատական ծառայության առաջատար պաշտոնները զբաղեցնող Ղատական ծառայողներին՝ Ղատական ծառայության 1-ին կամ 2-րդ Ղասի առաջատար ծառայողի Ղասալին աստիճաններ կամ արժարանատուության 2-րդ Ղասի խորհրդականի Ղասալին աստիճան.

4) Ղատական ծառայության կրտսեր պաշտոնները զբաղեցնող Ղատական ծառայողներին՝ Ղատական ծառայության 1-ին կամ 2-րդ Ղասի ծառայողի Ղասալին աստիճաններ կամ 2-րդ Ղասի առաջատար ծառայողի Ղասալին աստիճան:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում նշված Ղասալին աստիճանները շնորհում է սահմանադրական Ղատարանի նախագահը, իսկ մյուս Ղասալին աստիճանները՝ սահմանադրական Ղատարանի աշխատակազմի ղեկավարը:

3. Դատական ծառայության Ղասալին աստիճանները հավասար են քաղաքացիական ծառայության համար նախատեսված Ղասալին աստիճաններին:

4. Սահմանադրական Ղատարանի աշխատակազմում սույն օրենքի 82-րդ հոդվածով նախատեսված պաշտոնի նշանակման հետ միաժամանակ Ղատական ծառայողին շնորհվում է Ղատական ծառայության համապատասխան Ղասալին աստիճան, եթե նա չունի Ղատական կամ պետական ծառայության ավելի բարձր Ղասալին աստիճան: Տվյալ Ղեպքում անձը պահպանում է իր ավելի բարձր Ղասալին աստիճանը:

5. Դատական ծառայողին իր զբաղեցրած պաշտոնի ենթախմբին համապատասխանող Ղասալին աստիճանից ավելի բարձր Ղասալին աստիճան շնորհվում է օրենքով և սահմանադրական Ղատարանի կանոնակարգով սահմանված կարգով նրա գործունեության գնահատման արդյունքում:

6. Դատական ծառայության պաշտոն առաջին անգամ զբաղեցնող անձին Ղատական ծառայության համապատասխան Ղասալին աստիճան շնորհվում է փորձաշրջանի ավարտից հետո:

7. Դատական ծառայողների Ոստային աստիճանները պահպանվում են աշխատանքից ազատվելու, ինչպես նաև պետական ծառայության այլ պաշտոնի տեղափոխվելու ընթացքում, այլ թվում՝ Ոստային ծառայության համակարգում:

Հոդված 84.

Օրենքի ուժի մեջ մտնելը

1. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրվանից:
2. Սահմանադրական Ոստարանի նոր կանոնակարգն ընդունվում է սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում:
3. Սահմանադրական Ոստարանի կանոնակարգի՝ «Սահմանադրական Ոստարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 81-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված հարցերին վերաբերող ընդունվելու ուժի մեջ են մտնում Ոստային ծառայության հարաբերությունները կարգավորող օրենքների ուժի մեջ մտնելու հետ միաժամանակ:
4. Սահմանադրական Ոստարանի Ոստային ծառայողներին Ոստային աստիճաններ շնորհվում են սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում:
5. Սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելու պահից ուժը կորցրած հանաչել «Սահմանադրական Ոստարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (20 նոյեմբերի 1995 թվականի, ՀՕ-19):

Հայաստանի Հանրապետության
Նախագահ
Ռ. Քոչարյան

2006 թ. հունիսի 14
Երևան
ՀՕ-58-Ն